

JOGI FÓRUM PUBLIKÁCIÓ

A gyermekek érdekét sértő és a család elleni bűncselekmények a gyermekjogok tükrében
- különös tekintettel a kiskorú elhelyezésének megváltoztatása tényállásra

Szerző:

dr. Hild Ágnes

bíró

Kézirat lezárva:

Szolnok, 2023. június 12.

„A gyermeknek természetes joga van ahhoz, hogy a felnőttek sajátos lényét, fejlődésben lévő személyiségét és egész világát figyelembe vegyék, megismerjék, megértsék és tiszteljék.”

Janusz Korczak

Előszó

A téma feldolgozása során az foglalkoztatott elsősorban, kijelenthető-e egyértelműen, hogy a gyermekek érdekét sértő, a család elleni bűncselekmények elszenvedője, maga a gyermek, pszichológiai és jogi értelemben érzelmileg bántalmazott?

Érdekelt, hogy amennyiben a feltevésem a szakmai megközelítések alapján helytálló, akkor ezzel mennyiben adekvát a kiskorú elhelyezésének megváltoztatása bűncselekmény szabályozása. A témakör szerinti bűncselekmény elkövetőjének szabályozásánál azonban számottevően jobban érdekelt az ekként bántalmazott és ezek mellett a büntetőeljáráson is „végigvonszolt” gyermek érdekeinek védelme.

Mindezek megválaszolása érdekében elsősorban áttekintettem a gyermekjogi szabályozást, a gyermekjogok kialakulását, a nemzetközi, az európai uniós és a hazai rendelkezéseket. Majd ezt követően a gyermekbántalmazás kérdéskörében, különösen az érzelmi bántalmazásban és annak lehetséges következményeiben mélyedtem el. Legvégül a téma szerint leginkább érintett bűncselekményt, a kiskorú elhelyezésének megváltoztatása tényállást, valamint az egyéb érzelmi bántalmazást megvalósítható tényállásokat elemeztem.

A felvetett kérdések és problémák részletes elemzését, az azokból levont következtetéseket, felvetéseket a publikáció további részei tartalmazzák.

I. A gyermekjogok kialakulásának története, fogalma, szabályozása

A gyermekjogok és annak szabályozásának története több releváns aspektusból is vizsgálható. A gyermekjogok kialakulása a szabályozó szervezettől, annak létrejöttének idejétől és legfontosabb célkitűzéseitől függően, egymástól földrajzilag és időben is elkülönülten szerveződött, ugyanakkor egymással paralel módon, egymásra történő kölcsönös hatással is formálódott.

Akár a magyarországi, akár az európai és különösen a nemzetközi folyamatokat vizsgálva, a gyermekjogok jogági szinten nem nyertek - még - elismerést, azonban az kijelenthető, hogy az egyik legprogresszívebben fejlődő jogterületként tekinthetünk rá.

Elmondható a gyermekjogi szabályozásról, hogy az egyik legfiatalabb jogterület is. Ugyan már a XX. század első felében elkezdtek foglalkozni az arra érzékeny szabályozók a gyermekek jogaival, azonban releváns módon csak a kilencvenes években, az ENSZ úgynevezett Gyermekjogi Egyezményének megszületésével kezdődött el az érdemleges munka és a kézzelfogható jogvédelem e területen.

Az ENSZ elsődleges szabályozási szerepe - különösen univerzalitása miatt - elvitathatatlan. Mindezek mellett azonban a kilencvenes évek második időszakától az Európa Tanács is intenzíven bekapcsolódott a gyermeki jogokkal kapcsolatos munkálatokba, valamint az Európai Unió is elkezdte ezirányú szabályozási tevékenységét. Az Európai Bizottság munkái olyan eredményesnek bizonyulnak, hogy rendszerint meghatározzák a gyermekvédelmi tematikát.

1. A gyermekjogok az Európai Unióban

Az Európai Unió részéről a gyermekek jogai, az általános emberi jogok részeként kell, hogy védelmet élvezzenek, egyrészt magát az ENSZ Gyermekjogi Egyezményét és más nemzetközi emberi jogi dokumentumot (így különösen az Emberi Jogok Európai Egyezményét¹) aláíró és ratifikáló uniós

---

¹http://www.echr.coe.int/Documents/Convention_HUN.pdf (Letöltés: 2023. június 1.)

tagállamok kötelezettsége miatt, másrészt az Európai Unió abbéli törekvése révén, hogy az eddig hiátust mutató közösségi alapjogvédelem terén előrelépjen.

Ennek első lépése volt, hogy a Lisszaboni Szerződés² ratifikálását követően, 2009. decemberétől hatályossá váló Alapjogi Charta a 24. cikkében elismerte a gyermekek jogait, ekként ez a komplex rendszer megteremtette az Európai Unió alapjogvédelmi kötelezettségét.³

Az Európai Unióról szóló Szerződés⁴ 3. cikk (3) bekezdése rögzíti az alábbiakat: „Az Európai Unió küzd a társadalmi kirekesztés és megkülönböztetés ellen, előmozdítja a társadalmi igazságosságot, védelmet, a nők és a férfiak közti egyenlőséget, a nemzedékek közti szolidaritást, a gyermekek jogainak védelmét.”

Az Európai Unióról szóló Szerződés ugyanezen cikke (5) bekezdése a következőkről szól: „A világ többi részéhez fűződő kapcsolataiban az Európai Unió védelmezi és érvényre juttatja értékeit és érdekeit, és hozzájárul polgárainak védelméhez. Hozzájárul a békéhez, a biztonsághoz, a Föld fenntartható fejlődéséhez, a népek közötti szolidaritáshoz és kölcsönös tisztelethez, a szabad és tisztességes kereskedelemhez, a szegénység felszámolásához és az emberi jogok, különösen pedig a gyermekek jogainak védelméhez, továbbá a nemzetközi jog szigorú betartásához és fejlesztéséhez, így különösen az Egyesült Nemzetek Alapokmányában foglalt alapelvek tiszteletben tartásához.”

Az Európai Unió Alapjogi Charta⁵ 1. cikke az emberi méltóságról, a 24. cikke a gyermeki jogokat illetően az alábbiak szerint rendelkezik:

„(1) A gyermekeknek joguk van a jólétükhöz szükséges védelemhez és gondoskodáshoz. A gyermekek véleményüket szabadon kifejezhetik. Az őket érintő ügyekben véleményüket életkoruknak és érettségüknek megfelelően figyelembe kell venni.

---

²<https://www.europarl.europa.eu/about-parliament/hu/in-the-past/the-parliament-and-the-treaties/treaty-of-lisbon> (Letöltés: 2023. június 1.)

³Dr. Lux Ágnes: A gyermeki jogok nemzetközi keretrendszere az ombudsman szemszögéből. In: Családi Jog. 2011/4., 24-34.o.

⁴A szerződések egységes szerkezetbe foglalt változata, Európai Unióról szóló Szerződés, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=celex%3A12012M%2FTXT> (Letöltés: 2023. június 1.)

⁵<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/PDF/?uri=CELEX:12016P/TXT&from=EN> (Letöltés: 2023. június 1.)

(2) A hatóságok és a magánintézmények gyermekekkel kapcsolatos tevékenységében a gyermek mindenképp főlött álló érdekének kell az elsődleges szempontnak lennie.

(3) Minden gyermeknek joga van ahhoz, hogy mindkét szülőjével rendszeres, személyes és közvetlen kapcsolatot tartson fenn, kivéve, ha ez az érdekeivel ellentétes.”

Az Európai Unió struktúrájában a gyermekjogok védelme az Európai Bizottság, különösen az igazságügyi biztos és az Európai Bíróság kiemelt feladata. Az Európai Bíróságot - a fentebb idézett - az Alapjogi Charta 24. cikkére hivatkozva a nemzeti bíróságok egyre gyakrabban keresik meg előzetes döntéshozatali eljárás kezdeményezésével.

Az Európai Bíróság esetjoga ezért kifejezetten sok tekintetben, a jelen dolgozat témájánál maradv a gyermekjogok, eképpen a házassági és szülői felelősséggel kapcsolatos ügyekben is fokozatosan formálja, építi az unió joganyagot.

Az Európai Bizottság gyermekjogi tematikájú munkáját tekintve fontos kiemelni, hogy - hosszas előzményeket követően - 2011. februárjában elfogadta az úgynevezett Gyermekjogi Ütemtervet⁶. A Gyermekjogi Ütemterv célja, hogy az Európai Unió minden gyermekeket is érintő szakpolitikája tartsa tiszteletben a gyermeki jogokat.

A Gyermekjogi Ütemterv meghatározta az Európai Unió elveit és gyakorlatiasnak tekinthető célkitűzéseit a gyermekjogok vonatkozásában, valamint feltárt tizenegy olyan munkaterületet, amelyet a Bizottság végre kívánt hajtani az elkövetkezendő években.

A Gyermekjogi Ütemterv elsődleges célkitűzése az igazságszolgáltatás gyermekbarát jellegének erősítésére irányult. Az Európai Unió kötelességévé tette, hogy igazságot szolgáltatson a gyermeknek, mint különleges szükségletű és sebezhetőségű jogalanyok számára.

A Gyermekjogi Ütemtervben az unió kiemelte a különösen veszélyeztetett kategóriába tartozó gyermekek védelmét, ide sorolva a szegénység és társadalmi kirekesztettség által fenyegetett, a

---

⁶ Európai Bizottság Gyermekjogi ütemterve, Elfogadva: 2011. február 15, Elérhető: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/PDF/?uri=CELEX:52011DC0060&from=EN> (letöltés: 2023. június 1.)

fogyatékos, a menedékkérő, a roma és az eltűntnek nyilvánított gyermekeket. Ezen túlmenően azonban azt is rögzítették, hogy kiemelt figyelmet fordítanak a fiatal internetező gyermekekre is, mert egyértelmű módon ki vannak téve a káros hatású tartalmak vagy az interneten keresztüli zaklatás veszélyének.

Az Európai Unió kinyilvánította, hogy külső fellépéseiben, azaz a harmadik országokkal való kapcsolataiban is védeni fogja a gyermekek jogait. Elsősorban a gyermekek ellen megnyilvánuló erőszak, a gyermekmunka, a gyermekeknek a fegyveres csoportokban, a szexturizmusban való érintettsége, kihasználása elleni küzdelem emelendő ki a kétoldalú és többoldalú együttműködések, a kereskedelmi eszközök és humanitárius segélyek igénybevétele mentén is.

A Gyermekjogi Ütemterv a gyakorlatiasság szem előtt tartása érdekében különösen fontosnak tartotta egyértelműsíteni a gyermekek számára is a jogaik létezését, ezért rögzítette, hogy a gyermekek jogtudatosságának erősítésére helyezi a hangsúlyt.

Az Európai Unió egyéb jogterületeken is folyamatosan szabályozza, erősíti a gyermekjogokat, néhány példa ezek közül:

- Az „Európa 2020” növekedési stratégia⁷ dokumentuma öt prioritást tartalmaz, többek között az oktatást, valamint a szegénység, és a társadalmi kirekesztettség elleni küzdelmet érintően.
- Kiemelendő az Európai Bizottság 2007-ben született és 2009-ben kiegészített határozata (2007/116/EK)⁸ az eltűnt gyermekek egységes európai segélyvonala tárgyában.
- Fontos megemlíteni a 2011-ben elfogadott, az Európai Parlament és a Tanács 2011/92/EU számú, a gyermekek szexuális bántalmazása, szexuális kizsákmányolása és a gyermekpornográfia elleni küzdelemről szóló irányelvet⁹ is, amely szintén mérföldkőként szolgált a témát érintően.

---

⁷https://ec.europa.eu/eu2020/pdf/1_HU_ACT_part1_v1.pdf (letöltve: 2023. június 1.)

⁸<https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2010:0674:FIN:HU:PDF> (Letöltve: 2023. június 1.)

⁹<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=celex:32011L0093> (Letöltve: 2023. június 1.)

- Kiemelendő a gyermekjogokra vonatkozó európai jogról szóló kézikönyv¹⁰, melyet az Európai Unió Alapjogi Ügynöksége (FRA) és az Európa Tanács az Emberi Jogok Európai Bíróságának Hivatalával közösen készített, az európai jogi kézikönyvek sorozatának negyedik tagjaként. A korábbi kézikönyvek az anti-diszkriminációs jogszabályokra, a menekültügyre, a határvédelemre és a bevándorlásra, valamint az adatvédelemre vonatkozó európai jogot tárgyalták.

A kézikönyv a praktikumot szem előtt tartva, abból indul ki, hogy a gyermekek a jogaiknak teljes értékű birtokosai, joguk van az ehhez szükséges tudatossághoz, a kézikönyv ezért fel kívánja hívni a figyelmet az az azokkal kapcsolatos ismeretek megszerzésére.

- Az Európai Bizottság az Európai Parlament támogatásával 2021. március 24-én elfogadta az első átfogó uniós gyermekjogi stratégiát a 2021-2024 közötti időszakra vonatkozóan, valamint benyújtotta az európai gyermekgarancia létrehozásáról szóló tanácsi ajánlásra irányuló javaslatot. Az Európai Unió gyermekjogi stratégiája¹¹ átfogó európai garanciát kíván nyújtani a gyermekek védelme terén. Mindezek az Európai Bizottság által indított olyan fontos szakpolitikai kezdeményezések, amelyek célja, hogy növeljék a kiskorúak védelmét, támogassák őket jogaik kiteljesítésében, és az uniós szakpolitikai döntéshozatal középpontjába helyezték őket. Mindkét kezdeményezéshez széles körű konzultációkra került sor mind a polgárokkal, mind az érdekelt felekkel és - különösképpen kiemelő - több mint 10.000 gyermekkel.

A gyermekjogi stratégia legfontosabb területei például az alábbiak: a gyermekek és fiatalok aktív részvételének biztosítása a demokratikus életben; befogadó társadalom, társadalmi-gazdasági integráció; erőszakmentes, megkülönböztetés-mentes gyermekkor; gyermekbarát igazságszolgáltatás, biztonságos digitális környezet a gyermekek számára.

---

¹⁰ https://www.echr.coe.int/documents/handbook_rights_child_hun.pdf (Letöltve: 2023. június 1.)

¹¹ https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/policies/justice-and-fundamental-rights/rights-child/eu-strategy-rights-child-and-european-child-guarantee_hu

A 2021. március 24. napján elfogadott stratégia hat tematikus területen tartalmaz uniós fellépési elköteleződést, elsősorban úgynevezett soft law és finanszírozási eszközökkel. A stratégia nagy hangsúlyt helyez a gyermekek jogaira való általános érzékenység kialakítására, illetve megerősítésére is. Mindezeknek is köszönhetően az Európai Unióban a gyermekjogi acquis, azaz a gyermekjogokat érintő közösségi vívmányok köre folyamatosan egyre bővül, újabb és újabb elemekkel gazdagodik.

2. Az Európa Tanács és a gyermekjogok

Az Európa Tanácsot 1949-ben hívták életre, Strasbourg székhellyel. Ez a nemzetközi szervezet bármely európai állam előtt nyitva áll, amely elfogadja a demokrácia, a jogállamiság intézményeit, és garantálja az állampolgárai számára az alapvető jogokat és szabadságokat.

Az Európa Tanács rendkívüli jelentőségű dokumentumát, az Emberi Jogok Európai Egyezményét 1950. november 4. napján, Rómában írták alá, majd 1953. szeptember 3. napján lépett hatályba. Ennek a nemzetközi szerződésnek a különös fontossága abban rejlik, hogy a tagállamok részletesen kimunkálták benne azokat a polgári és politikai szabadságjogokat, amelyeket nem csak állampolgáraiknak, hanem a joghatóságuk alá tartozó összes személy számára garantálnak. Az egyezmény későbbiekben elfogadott kiegészítő jegyzőkönyvei nem csak a szabadságjogokkal foglalkoznak, hanem a védendő csoportokkal is, így a gyermekekkel is - bár sajnos nem számottevően.

Magyarország 1990-ben csatlakozott az Európa Tanácshoz, és az Emberi Jogok Európai Egyezményét az 1993. évi XXXI. törvénnyel hirdette ki.

A gyermekjogoknak az Európa Tanács keretein és rendszerén belül kiemelt jelentőséget tulajdonítanak, 2006. év óta a tizededik, úgynevezett „keretprogramot” hívták életre, amelyek egyre figyelemre méltóbb sikerekkel járnak.

Az első hároméves programciklusról 2005-ben döntöttek Varsóban az Európa Tanács állam- és kormányfői¹². Az ezt követően, végül csak 2006. évtől indult program elemei közül a jelen témát érintő legfontosabbak célkitűzések a következők voltak:

„Meg kell erősíteni azokat a nemzeti és nemzetközi folyamatokat, amelyek elősegítik a gyermekek jogainak érvényesülését, és ennek érdekében szükségesnek tartották a nemzetközi egyezmények felülvizsgálatát, módosítását.”

„Az egyes országok a gyermekek ügyeivel stratégiai keretek között foglalkozzanak, hosszú távú stratégiát alkossanak, valamint az eddigiekhez képest új témákra fókuszáljanak, így a gyermekek védelmére, a gyermekekkel szemben erőszak visszaszorítására, a gyermekbarát szolgáltatások kiépítésére.”

Az Európa Tanács e programciklusa három hangsúlyos területet emelt ki a gyermekjogok területéből, úgymint a gyermekkereskedelmet, a gyermekprostitúciót és a számítógépes bűnözést, és esetükben azt is hangsúlyozta, hogy erősíteni kell az államok közt összefogást, az együttműködést, mert már ekkor egyértelműen láthatóvá vált, hogy a nemzeti keretek közötti kezelésük nem elégséges és nem eredményes.

Az Európa Tanács soraiban a gyermekjogokat erősítő célok az ún. „Stockholmi Programok”¹³ keretében kerültek megfogalmazásra ismét, a 2008-ban tartott csúcstalálkozón. Itt vezették be kiemelt területként a máig nagy jelentőséggel bíró és sokat idézett, úgynevezett „3P” modellt.

Kiemelendő, hogy a 2012. évtől az úgynevezett harmadik gyermekjogi programciklus, a „Monaco-i Stratégia” volt hatályban. A stratégia tartalmát tekintve rendkívül összetett jogi dokumentum, amely egyrészt magában foglalja a korábbi elemeket, mint eredményeket, másrészt az alábbi célkitűzéseket is megfogalmazza:

---

¹²<http://www.coe.int/en/web/portal/offices> (Letöltve: 2023. június 1.)

¹³„Building a Europe for and with children: towards a strategy for 2009-2011.”

https://www.coe.int/t/dg3/children/pdf/Stockholm_StrategyProgramme_en.pdf (Letöltve: 2023. június 1.)

„1. Támogatni kell a gyermekbarát szolgáltatásokat, rendszereket (az igazságszolgáltatás, az egészségügy és a szociális ellátórendszer területén).

2. A gyermekekkel szemben erőszak minden formáját fel kell számolni (ideértve a szexuális erőszak, a gyermekkereskedelem, a testi fenyegetés és az iskolai erőszak jelenségeit).

3. Biztosítani kell a kiszolgáltatott helyzetben lévő gyermekek jogainak védelmét (különösen a fogvatartott, a gyermekvédelmi szakellátásban lévő, a fogyatékkal élő, a bevándorló vagy roma gyermekeket).

4. Elő kell segíteni, hogy a gyermekek részt tudjanak venni az őket érintő folyamatokban.”¹⁴

Az Európa Tanács gyermekjogi dokumentumai közül kiemelten fontos továbbá az úgynevezett Lanzarote Egyezmény¹⁵, amely azt hangsúlyozza, hogy „minden gyermeknek joga van a családjá, a társadalom és az állam részéről a szexuális kizsákmányolás - így legfőbbképpen a gyermekpornográfia, a gyermekprostitúció -, és a szexuális erőszak minden formája elleni védelemre.”

Az egyezmény alapvető célja szerint az aláíró államoknak ösztönözniük kell a gyermekek jogvédelmével kapcsolatos tudatosságot a munkájuk során rendszeresen gyermekekkel foglalkozók körében.

Mindezeket túl pedig, amely 2012. évtől a napjaink hazai igazságszolgáltatását is messzemenően meghatározza az Európa Tanács 2010-ben elfogadott, a Gyermekbarát Igazságszolgáltatásról szóló Iránymutatására épülő keretrendszer¹⁶. Ennek a dokumentumnak, és a benne rögzített egzakt fogalomnak a jelen publikáció témáját érintően is különös jelentősége van, ugyanis az iránymutatás pontos definíciót ad a gyermekbarát igazságszolgáltatás modelljéről: „A gyermekek jogait és legfőbb érdekeit, a hozzáférhető, gyors lefolyású, gyermekközpontú eljárások - ideértve a közigazgatási-, a büntető-, és a polgári eljárásokat is -, minden szakaszában a legmesszebbmenőkig figyelembe kell venni a gyermek érettségére, korára, értelmi képességeire tekintettel.”

---

¹⁴http://www.coe.int/t/dg3/children/StrategyAdopted_en.asp (Letöltve: 2023. június 1.)

¹⁵<https://www.coe.int/en/web/children/lanzarote-convention> (Letöltve 2023. június 1.)

¹⁶<https://www.coe.int/en/web/children/child-friendly-justice> (Letöltve: 2023. június 1.)

Mindezekből következően, amennyiben az igazságszolgáltatás, mint rendszer és a gyermek bármilyen lehetséges kapcsolatára tekintünk, meghatározhatunk olyan általános és speciális jogokat, amelyek megilletnek minden gyermeket.

„E tekintetben rögzíthető általános jogok a következők: a gyermek mindenk felett álló érdekének figyelembe vétele, a megkülönböztetés tilalma, a gyermeknek nyújtandó, állam által biztosított különleges védelme a kizsákmányolással és az erőszakkal szemben, a gyermek joga az élethez, egészséges fejlődéshez, a magánélethez és az oktatáshoz, a gyermek személyiségi jogainak tiszteletben tartása, a gyermek joga, hogy szüleitől csak akkor válasszák el, ha az a gyermek érdekében áll, a gyermek vélemény nyilvánításhoz való joga.

Mindezekon az általános jogokon kívül beszélhetünk a gyermekeket megillető speciális jogokról is, mint például, a fiatalkorúak igazságszolgáltatása terén lévő speciális szabályok (a büntetőeljárás célja a fiatalkorú helyes irányú fejlődésének biztosítása, a törvényes képviselő jelenléte, lehetőség a nyilvánosság kizárására, stb.), a gyermekáldozatok rehabilitációja, stb.”¹⁷

3. Az ENSZ és a gyermekjogok

A gyermekjogok máig legjelentősebb, legmegfelelőbb értékén történő szabályozása, illetve az erre való törekvés a nemzetközi jogok területére, az ENSZ köreiben történő szabályozásra és annak legkorábbi kezdeményezéseire vezethető vissza.

Az ENSZ égisze alatt formálódó gyermekek jogait érintő szabályozás csúcspontjaként a Gyermekjogi Egyezményt¹⁸ 1989. november 20-án fogadta el az ENSZ Közgyűlése, azonban a gyermekekről már korábban is tárgyalt a nemzetközi közösség, nyilván mindig az adott kor leképeződéseként.

---

¹⁷Dr. Lux Ágnes: A gyermeki jogok nemzetközi keretrendszere című előadásai a Pázmány Péter Katolikus Egyetem Jog- és Államtudományi Kar Deák Ferenc Továbbképző Intézete Fiatalkorúak Szakjogásza képzésén 2014/2015. (a továbbiakban: Dr. Lux Ágnes: A gyermekjogok nemzetközi keretrendszere c. előadás 2014/15.)

¹⁸<https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/convention-rights-child> (Letöltve: 2023. június 1.)

A XIX. században a gyermekekre nem önálló jogalanyként tekintettek, tulajdonképpen szüleik tulajdonaként értelmezték őket, mindaddig, amíg nagykorúságukat el nem érték. Ekkoriban a gyermekek és jogaik mai értelemben vett védelme nem is létezhetett.

Nagyon hosszú út vezetett el addig, amikortól már jelentőséget kezdtek tulajdonítani a gyermekek sebezhetőségének, védelmének. Tulajdonképpen csak ekkortól, a XIX. század végétől, a XX. század elejétől kezdetünk el beszélni a gyermeki jogokról, a bántalmazásukról és a kizsákmányolásukról való gondolkodásról, azok szabályozásáról.

Az I. világháborút követően a Balkán országaiban és Oroszországban a menekült gyerekek katasztrofális helyzetben tengődtek, különösen az ő helyzetük rettentette el a világot, és az arra fogékonyakat cselekvésre készítette. A brit származású Eglantyne Jebb - aki a máig működő nemzetközi gyermekjogi szervezet, a Save the Children¹⁹ alapítója is -, külön szabálygyűjteményt dolgozott ki a gyermekek védelme érdekében.

Ez a szabálygyűjtemény volt a Gyermekek Chartája, melyet a Népszövetség 1924-ben fogadott el, és a Genfi Nyilatkozat néven vált ismertté. Ez tekinthető a gyermeki jogok első univerzális emberi jogi dokumentumának.

„A gyermekek védelmébe vetett hit univerzalitása vezetett el tehát az egyik legelső, kifejezetten emberi jogi dokumentum megszületéséhez- még jóval az emberi jogi terminológia elterjedését megelőzően.”²⁰

Óriási jelentőségű volt a Genfi Nyilatkozat, legfőbbképpen azért, mert a világon elsőként fogalmazta meg a gyermekek jóllétét biztosító alapvető jogokat. Azonban a Népszövetség 1946-os feloszlásával a Genfi Nyilatkozat sem élt tovább, és mindvégig komoly praktikus hiányossága volt, hogy nem bírt kötelező erejű dokumentummá válni.

Ugyanezzel jellemezhető, tehát nem rendelkezett kötelező erővel az 1948-as évben, az ENSZ

---

¹⁹<https://www.savethechildren.net/> (letöltve: 2023. június 1.)

²⁰<https://unicef.hu/gyermekjogok/a-gyermekjogok-tortenete> (Letöltve: 2023. június 1.)

Közgyűlése döntése nyomán létrejövő nyilatkozat, az Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozata²¹ sem, amelyet bár jelentős nemzetközi dokumentumként tartanak számon, mégis, csak néhány, nem kifejezetten a gyermekek javát, sokkal inkább védelmét szolgáló rendelkezéssel bírt.

„Ezt követően az ENSZ 1959. november 20. napján elfogadott egy nyilatkozatot a gyermekek jogairól. E nyilatkozatban már olyan jogokat is elismertek, mint például a névhez, az állampolgársághoz vagy az ingyenes alapfokú oktatáshoz való jog, és bár már szélesebb körben ismerte el a gyermekek jogait, azonban ennek alkalmazása sem bírt kötelező érvénnyel”²².

Az említett, 1959-es ENSZ nyilatkozaton kívül több emberi jogi szerződésbe is integrálták a gyermekeket érintő általános és speciális rendelkezéseket. Mindazonáltal már ekkor egyértelműen látszódtott, hogy mindez nem elégséges, szükség lenne egy olyan lehető legszélesebb körben létező nemzetközi dokumentumra, amely mindenkire kötelező érvénnyel állapítja meg a gyermeki jogokat, annak érdekében, hogy lehetőleg a világ összes államában ugyanolyan jogok illessék a gyermekeket.

Ezt az elméleti igényt alátámasztották a mindennapi élet szomorú tapasztalatai is: az egészségügyi ellátás rendkívül nehéz helyzetben volt, ennek is köszönhetően a csecsemőhalandóság ijesztően magas, a gyermekek alapfokú oktatásban való részvétele pedig igen korlátozott volt. Mindezen tények mellett akkoriban riasztó jelentéseket hallhattak a szexuálisan és egyéb módon bántalmazott, veszélyes munkavégzésre kivasznált, valamint a fegyveres konfliktusokban részt vevő, vagy attól akár menekültté, akár áldozattá vált gyermekekről.

Ilyen előzményeket követően, a Gyermekek Nemzetközi Évében, 1979-ben indították útjára a Gyermekjogi Egyezmény tervezetének kidolgozását. Ennek közvetlen előzményét ugyanebben az évben a nyújtotta be a lengyel kormány az ENSZ Közgyűlése számára.

A Gyermekjogi Egyezmény globális és univerzális célokat kitűző kidolgozására az ENSZ Emberi Jogi Bizottsága úgy döntött, létrehoz egy, a világ minden régiója képviselőjét megjelenítő munkacsoportot.

---

²¹<https://www.ohchr.org/en/human-rights/universal-declaration/translations/hungarian?LangID=hng> (Letöltve: 2023. június 1.)

²²<https://unicef.hu/gyermekjogok/a-gyermekjogok-tortenete> (Letöltve: 2023. június 1.)

Az ENSZ Közgyűlése - rendkívül hosszadalmas, 10 éves előkészítést követően - 1989. november 20. napján fogadta el a Gyermekjogi Egyezményt. A Gyermekjogi Egyezmény a komplex tartalma, széles körű elfogadottsága univerzalitása révén a mai napig a legjelentősebb gyermekjogi dokumentum. A Gyermekjogi Egyezményt a mai napig a világ számos országa írta alá és ratifikálta.

A Gyermekjogi Egyezmény összefoglalja azoknak a jogoknak a minimumát, amelyeket minden államnak alapvetően biztosítani kell a gyermekek számára. Ezek a jogok a következők: a gyermekek életben maradásához, fejlődéséhez, védelméhez és a társadalomban való részvételüket biztosító jogok.

Mindezekből fakadóan a Gyermekjogi Egyezményre épülően a gyermekek jogait a következőképpen csoportosítják, az úgynevezett - fentebb már említett - "3P modell" alapján.

A gyermekek egyik elsődleges alapvető joga a védelemhez való jog (protection). „A védelemhez való jog magában foglalja a gyermekek biztonságának védelmét a bántalmazásuk minden lehetséges variációjával, az elhanyagolással és a kizsákmányolással szemben is. Ide tartozik egyebek közt a menekült gyermekek speciális védelme, a háborús konfliktusokban való részvétel, a szexuális kizsákmányolás tilalma és a gyermekmunka tilalma”.²³

A gyermekeknek e gyermeki mivoltukból fakadóan joguk van az ellátáshoz és a gondozáshoz (provision). „Ezek a jogok magukban foglalják a gyermekek alapvető létszükségleteinek biztosítását, mindazt, amely az egészséges testi és lelki fejlődésükhöz szükséges, például megfelelő táplálék és egészségügyi ellátás biztosítása, vagy az alapvető oktatáshoz való jog.”²⁴

A Gyermekjogi Egyezmény talaján a gyermekeknek alapvető joga kell, hogy legyen a részvétel (participation) is. A részvétel gyermeki jog azt jelenti, hogy a gyermekek a nevelésük, fejlődésük biztosítása révén döntésképesé válnak, és így részt tudnak venni egy közösség életében, ekként pedig kezükbe tudják venni saját sorsuk irányítását.

---

²³ <https://unicef.hu/gyermekjogok/gyermekjogi-egyezmennyrol> (Letöltve: 2023. június 1.)

²⁴ <https://unicef.hu/gyermekjogok/gyermekjogi-egyezmennyrol>

A Gyermekjogi Egyezmény a részvételi jog talaján „biztosítja a gyermekek számára az információhoz való jogot, a gondolat-, vallás- és lelkiismeret-szabadságához való jogot, valamint a véleménynyilvánítás szabadságát és az egyesüléshez való jogot”²⁵.

A Gyermekjogi Egyezmény nemzetközi jogi dokumentum, egyértelmű és számonkérhető köteletséget ró az aláíró és ratifikáló államokra. Amellett, hogy a tartalmát magukra nézve kötelezőnek fogadják el, az aláíró országoknak - így Magyarországnak is - az ENSZ Gyermekjogi Bizottsága²⁶ előtt rendszeresen be kell számolnia a benne foglalt kötelezettségek végrehajtásáról. A Bizottság a kormányok mellett civil szervezeteket és gyerekeket is meghallgat eljárása során.

A Gyermekjogi Egyezmény elsősorban az államra nézve fogalmaz meg rendelkezéseket, azonban külön elismeri a szülők és gondviselők elsődleges szerepét, jogait és kötelezéseit a gyermekek nevelésében és jogaik megismertetésében, védelmében.

A Gyermekjogi Egyezmény máig a legszélesebb körben elfogadott, az aláírók számára kötelező erővel bíró nemzetközi emberi jogi dokumentum. Magyarország 1990-ben írta alá a Gyermekjogi Egyezményt, és az 1991. évi LXIV. törvénnyel hirdette ki²⁷. Magyarország a Gyermekjogi Egyezmény mellett az első két, úgynevezett fakultatív jegyzőkönyvet is ratifikálta.

A fakultatív jegyzőkönyvek szerepe jelentős, azok kiegészítik, pontosítják a már meglévő szerződéseket. A fakultatív jegyzőkönyvekben vállalt kötelezettségek speciálisak, nagyobb igényeket támaszthatnak, mint az eredeti egyezményben foglaltak, aláírásuk opcionális.

A Gyermekjogi Egyezmény két fakultatív jegyzőkönyvét az ENSZ Közgyűlése 2000. évben fogadta el. Ezekkel a jegyzőkönyvekkel a Közgyűlésnek az volt a szándéka, hogy az eddigieknél aktívabban törhessék meg a gyermekek fegyveres konfliktusokba történő bevonását és szexuális kizsákmányolását.

---

²⁵ <https://unicef.hu/gyermekjogok/gyermekjogi-egyezmenyrol>

²⁶ <https://www.ohchr.org/en/treaty-bodies/crc> (Letöltve: 2023. június 1.)

²⁷ http://net.jogtar.hu/jr/gen/hjegy_doc.cgi?docid=99100064.TV (Letöltve: 2023. június 1.)

A harmadik Fakultatív Jegyzőkönyv a panaszok, fellebbezések és petíciók benyújtásáról szól, lehetővé teszi, hogy a Gyermekjogi Bizottsághoz kerüljenek a gyermekjogok megsértéséről szóló panaszok. Ide fordulhatnak a gyermekek, azok csoportjai vagy képviselői bármely ország ellen, mely elfogadta a jegyzőkönyvet. A Gyermekjogi Bizottság vizsgálatot indíthat a gyermekjogokat érintő súlyos vagy rendszeres sérelmek esetén, az államok pedig panaszt nyújthatnak be egymás ellen, amennyiben elfogadták ezt az eljárást.²⁸

„A Gyermekjogi Egyezmény máig a legszélesebb körben elfogadott emberi jogi egyezmény, amely egyedülálló módon helyezi fókuszba a gyermekeket. Megteremtette a gyermek fogalom meghatározásának kereteit, melynek megfelelően ma Magyarországon a 18. életév nemzetközi jogi és alkotmányjogi értelemben is a gyermek meghatározó kritériuma kell, hogy legyen.”²⁹

A jelen mű témáját érintően kiemelten fontos a Gyermekjogi Egyezmény 1. cikke szerinti fogalom meghatározás. E szerint „Gyermekeknek minősül az a személy, aki a 18. életévét nem töltötte be, kivéve, ha a rá alkalmazandó jogszabályok értelmében korábban elérte a nagykorúságot.”³⁰

A Gyermekjogi Egyezmény különös fontossága abban ragadható meg, hogy „a gyermek új képét formálta meg: az emberi jogok alanyát, amely alapvetően befolyásolja a politikacsinálást, a jogalkotást, a kutatást és tervezést világszerte, regionális, nemzeti és helyi szinten”.³¹

4.A gyermekjog fogalma

Az emberi jogi megközelítés szerint a gyermekjogok kettős természetűek, mert a gyermekeket egyrészt emberi mivoltukból adódóan mindazon jogok megilletik, mint a felnőtteket, másrészt gyermekségük okán különleges, védendő helyzetet generáló, megfelelő garanciarendszerekkel támogatott jogokkal is rendelkeznek.

---

²⁸ <https://unicef.hu/gyermekjogok/gyermekjogi-egyezmenyrol> (Letöltve: 2023. június 1.)

²⁹ Dr. Lux Ágnes: A gyermeki jogok nemzetközi keretrendszere az ombudsman szemszögéből. In: Családi Jog. 2011/4., 24-34.o.

³⁰ http://net.jogtar.hu/jr/gen/hjegy_doc.cgi?docid=99100064.TV (Letöltve: 2023. június 1.)

³¹ Dr. Lux Ágnes: A gyermeki jogok nemzetközi keretrendszere az ombudsman szemszögéből. In: Családi Jog. 2011/4., 24-34.o. c. munkája, „The Human Rights of Children, From Visions to Implementation. Eds.: Antonella Invernizzi-Jane Williams. Ashgate. 2011”

„A gyermekek jogainak védelme napjaink egyik legfontosabb és legprogresszívebben fejlődő területe, a kérdéskörrel kapcsolatos megoldandó problémák széles körűek, szerteágazóak, összetettek. A gyermekjog azonban nem létezik önálló jogágként, a mai napig egyetlen koherens kódexe a Gyermekjogi Egyezmény.”³²

A Gyermekjogi Egyezmény - a fentebb ismertetett emberi jogi megközelítésből kiindulva - a gyermekeket a felnőttekével azonos jogokkal rendelkező joggalanyként tekinti, akiket emberi mivoltukból fakadóan, születésüktől fogva megillet minden alapvető emberi jog. Ezen túlmenően azonban a Gyermekjogi Egyezmény rögzíti azt is, hogy a gyermekeket - gyermekségükből fakadó bizonyos eltéréseikből eredően -, meghatározott jogok, speciális formában illetnek meg, valamint pusztán gyermekségük, gyermeki létük okán különleges többletjogosultságokkal is felruházta őket.

A gyermekjogok rendszere komplex felépítésű, és ez nem véletlenül alakult így. Hiszen amíg minden embert, minden gyermeket is jogok illetnek meg, addig a jogok terjedelmének másik oldalán egy-egy másik ember, egy-egy másik gyermek jogai állnak, valamint a jogok mellé köteleességek is társulnak.

Az embernek tudnia kell, a gyermeknek meg kell tanítani, hogy az ő jogaik éppen addig tartanak, ameddig mások jogait nem sértik, ezért rendkívül fontos, hogy azokat tiszteletben tartsák. Ha egy társadalomban olyan gyermekek nőnek fel, és belőlük olyan felnőttek válnak, akik ezzel tisztában vannak, akkor az a társadalom biztos alapokon nyugszik, megingathatatlan értékek veszik körül.

Hazánkban az Alaptörvény³³ az alábbiak szerint foglalkozik a gyermekek jogaival:

Az Alaptörvény Alapvetés része B) cikk (1) bekezdése, a jogállamiság elvéből fakadó jogbiztonság követelménye, mely szerint „Magyarország független demokratikus jogállam.”

Az Alaptörvény Alapvetés része L.) cikke (1)-(3) bekezdése szerint

---

³² Dr. Lux Ágnes: A gyermekjogok nemzetközi keretrendszere c. előadás 2014/15.

³³ http://net.jogtar.hu/jr/gen/hjegy_doc.cgi?docid=A1100425.ATV (Letöltve: 2023. június 1.)

„Magyarország védi a házasság intézményét, mint egy férfi és egy nő között, önkéntes elhatározás alapján létrejött életközösséget, valamint a családot, mint a nemzet fennmaradásának alapját. A családi kapcsolat alapja a házasság, illetve a szülő-gyermek viszony. Az anya nő, az apa férfi.”

„Magyarország támogatja a gyermekvállalást.”

„A családok védelmét sarkalatos törvény szabályozza.”

Az Alaptörvény XVI. cikk (1) bekezdése, a gyermek védelemhez és gondoskodáshoz való joga, mely szerint „Minden gyermeknek joga van a megfelelő testi, szellemi és erkölcsi fejlődéséhez szükséges védelemhez és gondoskodáshoz. Magyarország védi a gyermekek születési nemének megfelelő önazonossághoz való jogát, és biztosítja a hazánk alkotmányos önazonosságán és keresztény kultúráján alapuló értékrend szerinti nevelést.”

Az Alaptörvényre épülve, azon túl is jelentős számú releváns jogszabály foglalkozik a gyermekjogokkal.

A családok védelméről szóló 2011. évi CCXI. törvény³⁴ alapelvi szinten, az Alaptörvényből fakadó elvek mentén szabályozza a családok, a gyermekvállalás védelmét, illetve a gyermekvállalás támogatását, és deklarálja a kiskorú irányába teljesítendő szülői feladatokat, valamint a családban élő gyermek kötelezettségeit.

A gyakorlatias részletszabályokat a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvény (a továbbiakban: Gyvt.)³⁵ rögzíti.

A Gyvt. II. fejezete részletesen foglalkozik a gyermekjogokkal és a hozzájuk társított kötelezettségekkel. A gyermekjogokkal kapcsolatos szakaszok közül a jelen dolgozat témáját érintő releváns rendelkezések a 6. §, 7.§ és 8. §-okhoz köthetők.

---

³⁴ <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=A1100211.TV> (Letöltve: 2023. június 1.)

³⁵ <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=99700031.TV> (Letöltve: 2023. június 1.)

E rendelkezések - többek között - deklarálják általánosságban a gyermekek alapvető jogait, rögzítik a hátrányos helyzetű, a halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek, a fogyatékos és a tartósan beteg gyermekeket megillető különleges jogosultságokat. A Gyvt. e szakaszai rendelkeznek továbbá alapvető gyermekvédelmi alaptételekről, így a gyermekekkel történő kapcsolattartásról is.

A Gyvt. 11.§ a gyermeki jogok védelmének kötelezettjeivel összefüggésben tartalmaz általános rendelkezéseket, a következők szerint:

„11. § (1) A gyermeki jogok védelme minden olyan természetes és jogi személy kötelessége, aki a gyermek nevelésével, oktatásával, ellátásával, törvényes képviselőjének biztosításával, ügyeinek intézésével foglalkozik.”

„11. § (1a) A gyermek bántalmazással szembeni védelemhez való jogának érvényesítése érdekében a gyermek számára gyermekjóléti alapellátást vagy gyermekvédelmi szakellátást biztosító, továbbá a gyermek törvényes képviselőjének ellátásával, ügyeinek intézésével foglalkozó szervek és személyek a gyermekek és az ifjúság védelméért felelős miniszter (a továbbiakban: miniszter) által jóváhagyott, a miniszter által vezetett minisztérium (a továbbiakban: minisztérium) honlapján közzétett egységes elvek és módszertan (a továbbiakban: gyermekbántalmazás elleni módszertan) alkalmazásával járnak el.”

„11. § (1b) A gyermek bántalmazással szembeni védelemhez való jogának érvényesítése érdekében a gyermekvédelmi szakellátást nyújtó intézményben és a javítóintézetben felmerült gyermekbántalmazási esetek kivizsgálása és kezelése a miniszter által jóváhagyott, a minisztérium honlapján közzétett intézményi, fenntartói és ágazati módszertan (a továbbiakban: gyermekbántalmazás kivizsgálásának módszertana) alapján történik.”

II. A gyermekbántalmazás, különös tekintettel a gyermekek érzelmi bántalmazására

„A gyermekek egészséges és kiegyensúlyozott testi, lelki, érzelmi fejlődése számára az lenne a legoptimálisabb, ha gyermekkoruk mentes lehetne az igazságszolgáltatásban történő bárminemű részvételtől, az annak alapjául szolgáló eseményektől.

Azonban a valóságban a világon mindenhol, így hazánkban is évente több ezer gyermek kerül valamilyen kapcsolatba a hatóságokkal, akár áldozatként, sértettként, akár polgári vagy büntetőügy tanújaként, akár azért, mert a büntetőjog vagy a szabálysértési jog által szankcionálandó cselekményt követett el, vagy akár azért, mert kísérő nélküli kiskorúnak minősül a szabályok szerint.”³⁶

A gyermekek sajnálatos módon leggyakrabban az ellenük elkövetett erőszak nyomán, bántalmazottként kerülnek kapcsolatba az igazságszolgáltatással.

Lélektani okokra visszavezethetően a gyermekeket akkor is áldozatnak kell tekintenünk, ha „csak” jelen voltak a bántalmazás, a bűncselekmény helyszínén; és jórészt akkor is, ha ők maguk az elkövetők, mivel a cselekményük a társadalom tüneteiként is értelmezhető.

Mindebből következően az igazságszolgáltatásban bármilyen módon részt vevő gyermek mindenképpen védendő személy.³⁷

1.A gyermekek elleni erőszak és megnyilvánulási formái

Amikor a gyermekek elleni erőszakról beszélünk, akkor alapvetően két nagy csoportot szükséges megkülönböztetni: az elhanyagolást, és a bántalmazást.

Az elhanyagolás fogalma mögött többé-kevésbé huzamosabb ideje fennálló, tartós helyzetekre, állapotokra kell gondolnunk, amely során rendszerint hiányzik már a gyermeki lét kezdetétől a gyermek felé irányuló szeretet, elmarad a gondozás, akár a táplálás is, és a gyermek életéhez, fejlődéséhez alapvetően szükséges tárgyi, illetőleg érzelmi feltételek is hiányoznak.

Az elhanyagolás lehet olyan mulasztás, vagy bármilyen probléma, baj előidézése, okozása, amely a gyermeknek és egészségének súlyosan árt, megakasztja, lelassítja érzelmi, mentális fejlődését.³⁸ Az

---

³⁶Dr. Lux Ágnes: Az ombudsman gyermekjogi projekt munkája (2008-2012) III. In.: Családi Jog, 2013/4., 23-28.o.

³⁷Ignéczi Hajnalka igazságügyi szakértő, gyermekpszichológus Fejlődépszichológia című előadása a Pázmány Péter Katolikus Egyetem Jog- és Államtudományi Kar Deák Ferenc Továbbképző Intézete Fiatalokorúak Szakjogásza képzésén tartott Gyermekpszichiátria, gyermekpszichológia tantárgy keretében (2015.)

elhanyagolás fogalmán belül is - egy potenciális bántalmazás feltárása során - fontos lehet megkülönböztetni a következő típusokat: fizikai elhanyagolás, oktatási-nevelési elhanyagolás és az érzelmi elhanyagolás.

A fizikai elhanyagolás: a legelemibb gyermeki szükségletek, egészségügyi alapfeltételek vagy szülői, nevelői, gondozói felügyelet hiányát érthetjük alatta. Ilyen lehet akár a kötelező védőoltás beadásának elmulasztása, akár az arra adott helyzetben nem kellően érett gyermek lakásban történő felügyelet nélkül hagyása, akár a nem megfelelő táplálás.

Az oktatási és nevelési elhanyagolás: kifejezetten a tankötelezettség (ekként akár az óvodába, akár az iskolába beíratási, iskolába járatási kötelezettség) nem teljesítését jelenti.

„Az érzelmi elhanyagolás pedig az érzelmi biztonság, az állandóság, a szeretetkapcsolat hiányára, a gyermek érzelmi kötődésének durva mellőzésére, elutasítására utal, valamint ekként minősül a gyermek jelenlétében történő erőszakos, durva, támadó magatartás más családtaggal szemben.”³⁹

A bántalmazás a gyermekekkel szemben alkalmazott erőszak következő jelentős halmazát takarja. Ennek is, éppúgy, mint az elhanyagolásnak, számtalan verziója, formája lehet, azonban főbb típusai az alábbiak: a fizikai, az érzelmi és a szexuális bántalmazás.

A fizikai bántalmazás akár szándékos, akár gondatlanságból elkövetett tevékenységként, illetőleg mulasztásként is előfordulhat. A fizikai bántalmazás eredményeként, következményeként a gyermek testi épsége, egészsége kerül veszélybe, megsérül, avagy meghal. A fizikai bántalmazás során nagyon gyakori, hogy különféle tárgyakat, eszközöket használnak fel az elkövetők, de ezek nélkül is megtörténhet, különleges formájában, ilyen lehet például a Münchhausen by proxy szindróma esetén.⁴⁰

---

³⁸1. sz. Módszertani levél. A gyermekbántalmazás és elhanyagolás megelőzése, felismerése és kezelése, Szerző: Dr. Herczog Mária - Dr. Kovács Zsuzsanna, 2004. Elérhető: <http://szociologiaszak.uni-miskolc.hu/segedanyagok/gyermekbantalm.pdf> (Letöltve: 2023. június 1.) (a továbbiakban: Dr. Herczog Mária-Dr. Kovács Zsuzsanna, Módszertani levél)

³⁹Hegedűs Judit - Pintyi Zoltán: Segédanyag a gyermekbántalmazás témájához, RÉV8 Józsefvárosi Rehabilitációs és Városfejlesztési Zrt., Budapest 2008, 5. o. (a továbbiakban: Hegedűs Judit - Pintyi Zoltán: Segédanyag a gyermekbántalmazás témájához) http://hegedus.name/index_elemei/magdolna.pdf (Letöltve: 2015. május 4.)

⁴⁰Dr. Keller Éva igazságügyi szakértő, Családon belüli erőszak és következményei igazságügyi szakértői szempontból c. előadása a Pázmány Péter Katolikus Egyetem Jog- és Államtudományi Kar Deák Ferenc Továbbképző Intézete Fiatalok Szakjogásza képzés, 2014/2015.

A gyermekek szexuális bántalmazása a bármilyen szexuális tevékenységre történő, szexuális célú csábításukat, kényszerítésüket, kizsákmányolásukat takarja. E tekintetben nyilvánvalóan közömbös, hogy a gyermek tisztában van-e a vele zajló eseményekkel, azok következményeivel. A gyermekek szexuális bántalmazása körébe tartozik a fizikai kapcsolat (például: hüvelyi vagy anális behatolás, közösülés, szexuális erőszak, stb.), valamint a szeméremsértő cselekmények (például: molesztáló, simogató, ingerlő tevékenységek, stb.). Mindezek mellett azonban a szexuális abúzus megvalósulhat testi kapcsolaton kívüli tevékenységgel is (például: pornográf anyagok átadása, megtekintése gyermeknek, vele történő készítése, stb.), valamint egyéb speciális tevékenységekkel is, mint például a gyermek nemi identitásának nem megfelelő énkép kialakítása.⁴¹

A bántalmazás másik, a fizikai bántalmazásnál sokszor jóval alattomosabb, utolérhetetlenebb és veszélyesebb válfaja az érzelmi bántalmazás.

Az érzelmi bántalmazás felismerése és bizonyítása igen bonyolult, sokoldalú szakértelmet kíván, kezelése is nehéz, mert rendkívül súlyos, néha látszólag „nyomtalan” következményei lehetnek mind rövid, mind hosszú távon. Az érzelmi bántalmazás nem pusztán az alattomos megjelenési formáival tehet tönkre. Mindezek mellett a gyermek teljes létét, egész életútját befolyásoló tényezővé válhat az önértékelése, az énképe sérülése által.⁴²

„Az érzelmi bántalmazás általában hosszan tartó frusztráló folyamat, de kiválthatja egy tragikus, traumatizáló élmény is. Az érzelmi bántalmazás közé sorolhatjuk a következőket: ignorálás - semmibe vétel, lealacsonyítás és kigúnyolás, megalázás, kiabálás, ordítózás, izoláció, szeparáció - elszigetelés, vádolgatás, érzelmi zsarolás, a gyermek ragaszkodásának (tárgyainak, állatainak, stb.) szándékos tönkretétele, megölése, erőszakkal, elhagyással való fenyegetés.”⁴³

A gyermekbántalmazás fogalmára sokféle meghatározást találunk tehát. Bármelyiket is tekintjük kiindulási pontként, az alapvető kulcsszavak egyeznek bennük. E magyarázatokban bizonyos közös pontok szerinti rendezőelv mentén elfogadhatjuk bántalmazásként az alábbi tevékenységeket vagy mulasztásokat.

---

⁴¹Dr. Herczog Mária-Dr. Kovács Zsuzsanna, Módszertani levél

⁴²A Gyermekvédelem nagy kézikönyve.Herczog, Mária, Katonáné Pehr, Erika. Complex kiadó, Budapest, 2010.

⁴³Hegedűs Judit - Pintyi Zoltán: Segédanyag a gyermekbántalmazás témájához, 6.o.

Gyermekbántalmazásnak minősül, ha valaki egy gyermek testi-lelki biztonságát, testi-lelki épségét veszélyezteti, károsítja, a gyermeket önrendelkezésében, szexuális önrendelkezésében korlátozza, testi erőszakot követ el rajta, vagy annak elkövetésével fenyegeti, illetve az is, ha a gyermek kötődési körébe vonható (tulajdon)tárgyait szándékosan tönkreteszi.

Ha a lehető legszélesebb körben elfogadott, és a lehető legszélesebb körben érvényes, egységes rendező elvet szeretnénk megfogalmazni a gyermekbántalmazásra, érdemes a WHO által is használt definíciót alapul venni. E szerint a következő definícióval dolgozhatunk:

„A gyermek bántalmazása és elhanyagolása (rossz bánásmód) magában foglalja a fizikai és/vagy érzelmi rossz bánásmód, a szexuális visszaélés, az elhanyagolás vagy hanyag bánásmód, a kereskedelmi vagy egyéb kizsákmányolás minden formáját, mely a gyermek egészségének, túlélésének, fejlődésének vagy méltóságának tényleges vagy potenciális sérelmét eredményezi egy olyan kapcsolat keretében, amely a felelősségen, bizalmon vagy hatalmon alapul.”⁴⁴

A gyermekbántalmazás és a gyermekek elhanyagolása – annak ellenére, hogy a hatóságok, a média (is) napjainkban egyre többet foglalkozik vele – még mindig nehezen megközelíthető és nehezen számonkérhető terület.

Ennek számos eredője lehet, egy részük többek között abból is adódhat, hogy a bántalmazások legnagyobb része alapvetően az intimszférában (például: otthon, családi kötelékben) történik, és a legjelentősebb részéből nem is válik adat (mert például nem tesznek feljelentést).

Valamelyest hitelesnek tekinthető adatok a rendőrségi statisztikákból származnak, ezek azonban – a fentebb jelzett okok miatt is – nyilvánvalóan csak a jóval jelentősebb számú bántalmazási esetek kisebb részét jelentik.

„A bántalmazás és elhanyagolás miatti gyermekhalálalozással kapcsolatos 2003-ban készült nemzetközi összehasonlító vizsgálatban hazánk a vizsgált 27 OECD ország közül a 24. helyen végzett.

---

⁴⁴ http://medicalonline.hu/gyogyitas/cikk/gyermekbantalalmazas_es_elhanyagolas, Szerző: Dr. Árki Ildikó, Dr. Scheiber Dóra, Dr. Kovács Zsuzsanna (Letöltve: 2023. június 1.)

A legkevesebb ilyen halálozás Spanyolországban volt, a magyarországi halálozást meghaladó eredménnyel Új-Zéland, az Egyesült Államok és Mexikó rendelkezett.”⁴⁵

Nem vitatott, hogy a legnagyobb számú felfedezett és regisztrált gyermekbántalmazási tényállás a fizikális abúzus eseteiből kerül ki. A gyermekek szexuális bántalmazására ennél ritkábban derül fény, nagy valószínűség szerint részben azért is, mert maga a sértett is szégyelli a vele történeteket és nem mer segítséget kérni.

Jóval szórványosabban lehet hallani az érzelmi bántalmazásról, ritkábban kerül felszínre. Az érzelmi bántalmazás sokkal kevésbé megragadható, sokkal kevésbé terjedt el az általános köztudatban, mint a fizikai bántalmazás.⁴⁶

Mint arra már fentebb is részben kitértem, az érzelmi bántalmazásra és annak legkülönbébb eszközeire, így például megszegyenyítésre, állandó kritizálásra, a gyermek semmibevételére, büntetéssel való fenyegetésre, stb. sokszor nem is derül fény, hiszen ez a bántalmazási forma az esetek túlnyomó többségében „eltűnik”, illetve egyéb inadekvát következményekben jelenik meg.

Az érzelmi bántalmazás éppen ezért nehezen kezelhető, veszélyes és alattomos jelenség, mert sok esetben előre nem bejósolható, súlyos károkat okozhat a gyermek személyiségfejlődésében.

„Mindazon túl, hogy az érzelmi bántalmazás is okozhat súlyos egészségkárosodást, igen jelentősek a hosszú távú következményei is, amelyek a testi, lelki, személyiségbeli fejlődés zavarával, elmaradásával járnak. Így kialakulhat a szakemberek szerint poszttraumás stressz szindróma, önértékelési zavar, elégtelen problémamegoldó-képesség, személyiségzavar, stb.”⁴⁷

Az elméleti tudomány és a gyakorlatban azt alkalmazó szakemberek nem jelentős múltra (megközelítőleg néhány évtizedre) visszatekintve foglalkoznak a gyermekbántalmazás kérdéskörével. Ez már önmagában is igen visszás lehet, hiszen maga a gyermekbántalmazás, a

---

⁴⁵http://www.medicalonline.hu/gyogyitas/cikk/gyermekbantalalmazas_es_elhanyagolas, Szerző: Dr. Árki Ildikó, Dr. Scheiber Dóra, Dr. Kovács Zsuzsanna (Letöltve: 2023. június 1.)

⁴⁶http://www.medicalonline.hu/gyogyitas/cikk/gyermekbantalalmazas_es_elhanyagolas, Szerző: Dr. Árki Ildikó, Dr. Scheiber Dóra, Dr. Kovács Zsuzsanna (Letöltve: 2023. június 1.)

⁴⁷http://www.medicalonline.hu/gyogyitas/cikk/gyermekbantalalmazas_es_elhanyagolas, Szerző: Dr. Árki Ildikó, Dr. Scheiber Dóra, Dr. Kovács Zsuzsanna (Letöltve: 2023. június 1.)

gyermek kizsákmányolása, az intim kapcsolatokban megbúvó erőszak az emberiséggel azonos múltú.

A vizsgálatok, tanulmányok a fentebb is rögzítettek szerint döntően a már említett három - fizikai, szexuális és érzelmi - területre vonatkoznak. És bár az érzelmi bántalmazás önmagában is előfordulhat, - s a fizikai és szexuális bántalmazás soha nem jelenik meg nélküle, rejtőzködő természete miatt mégis kevésbé ismert jelenségről van szó sajnálatos módon a jogalkalmazás területén is.

2. A gyermekbántalmazásra adott gyermeki reakciók, következmények

„Minden gyermeknek joga van érzelmileg kielégítően fejlődni és érzelmi kompetenciát kialakítani. Minden gyermeknek joga van ahhoz, hogy megtanulhassa, hogyan tudja szeretni saját magát és másokat, mi az empátia, hogyan lehet hatékonyan együttműködni másokkal stb.”⁴⁸

Minden kisgyermeknek meg kell küzdenie a fejlődése során különféle, a növekedéssel szükségképpen együtt járó, egymásra épülő konfliktussal. A gyermekek ezek helyes megoldása révén fejlődnek, és léphetnek tovább egy-egy következő fejlődési szakaszt jellemző lépcsőre.

A kis életútjuk előrehaladtával, a gyermekek alapvető érzelmei kialakulnak és az ezzel nem feltétlenül párhuzamosan fejlődő érzelemkifejezési világuk is egyre differenciáltabb lesz. Ha ezen az úton mindezt sikerrel véghez tudja vinni egy gyermek, mert megvan mindehhez a társadalmi támogatottsága szűkebb (család) és tágabb értelemben egyaránt, akkor képes lesz a kudarcainak elviselésére, a konfliktusainak, az indulatainak kezelésére.

„Azok a gyermekek, akiket érzelmileg bántalmaznak, nem képesek egészséges személyiségük kibontakoztatására, hanem különféle problémákkal szembesülnek a fejlődésük során, amelyekkel nem tudnak megküzdeni, nehézségeket okoz számukra.”⁴⁹

---

⁴⁸ <http://www.koloknet.hu/csalad/tabu/eroszak/erzelmi-bantalmazas>, 2011, Szerző: Peer Krisztina (Letöltve: 2023. június 1.)

⁴⁹ <http://www.koloknet.hu/csalad/tabu/eroszak/erzelmi-bantalmazas>, 2011, Szerző: Peer Krisztina

A gyermekek érzelmi bántalmazásról még a mai napig is keveset hallunk, erről nem, vagy alig szólnak a hírek, bár szakmai cikkek egyre jelentősebb számban számolnak be róla, és nagy valószínűség szerint az átlagember még ennél is kevesebbet tud róla.

Úgy tűnik, éppen az érzelmi bántalmazás rejtettsége, és a problémakör iránti csekélyebb érdeklődés eredményez közvetett módon alattomos pusztítást az érzelmi bántalmazással érintett gyermekek lelki fejlődésében.

Hiszen a gyermekek bekövetkezett, vagy netalán folyamatban lévő lelki, érzelmi bántalmazását fel is kell tudni ismerni, így nagyon nagy felelősség hárul a gondozókra, óvónőkre és pedagógusokra, orvosokra, védőnőkre, stb.

Mindezek miatt is, joggal merül fel a kérdés - még ennyi előzmény után is -, hogy mit is nevezünk érzelmi bántalmazásnak és miről ismerhető fel?

A szakemberek szerint az érzelmi bántalmazás legvelősebb és legnagyobb tömegét kitevő részét a szülők verbális támadásai jelentik.

Ez nem véletlen. A legkézenfekvőbb, „legegyszerűbb” verziója a gyermekek érzelmi bántalmazásának a feljük a szülőktől, gondozóktól irányuló negatív kommunikáció. „Ide tartoznak a becsmérések, a negatív tartalmú kritikák, a szidalmazás, olyan „becenevek” használata, ami a gyermeknek fájdalmat okoz, a gyermek negatív tulajdonságokkal való felruházása, vagy a képességein való élcélődés. Ebbe a kategóriába sorolhatjuk a szülők gyermekükkel, vagy a gyermek megszületésével kapcsolatos negatív érzéseinek a kifejezésre juttatását, a bűnbakképzést, és a másokkal történő negatív összehasonlítást is.”⁵⁰

Az érzelmi bántalmazásnak sokszor a szülő által tudatosan nem is érzékelt módoszata a túlzott elvárások támasztása a gyermekeikkel szemben. Ilyennek minősülhet például, amikor a szülő többet, illetve mást vár el a gyermekétől, mint az a korának, értelmi, érzelmi, testi képességeinek megfelelő lenne.

---

⁵⁰Csúry Angéla: Szerethető vagyok. Mindennapi pszichológia 2010, Elérhető: <http://mipszi.hu/cikk/110305-szeretheto-vagyok>, (a továbbiakban: Csúry Angéla: Szerethető vagyok) (Letöltve: 2023. június 1.)

Tulajdonképpen már önmagában az is helytelen szülői viszonyulásnak tekinthető, ha a szülő a gyermek szükségleteiről, adottságairól nem vesz tudomást. A gyermekkel szembeni túlzott elvárások támasztásánál azonban ennél többről van szó: ezekben az esetekben a szülők legtöbbször elvárásaik sikeres teljesítéséhez, mint feltételhez kötik szeretetüket. Így a szülők által létrehozott, a kudarcokkal teli helyzetek mellett a gyermek még a szülői szeretet meglétében sem találhat megnyugvásra.

A szülők túlzott elvárásaival találkozó gyermekek sajátos csoportját jelentik a partneresített és a szülősitett gyermekek. Míg a túlzó elvárással szembesülő gyermek megmaradhat gyermeki szerepben, addig az úgynevezett „partneresített”, avagy a „szülősitett” gyermek elveszti gyermeki identitását.

A „partneresített” gyermekek a szülő társas kapcsolati hiányát hivatottak pótolni. Ezek a szülők jellemzően barátként tekintenek gyermekükre, és felnőtt problémáikat a gyermekeikkel igyekeznek megbeszélni. Mindennek következtében a gyermek elveszíti gyermekségét és mindezzel együtt elveszíti a róla gondoskodó, érte felelősséget vállaló szülőt.

„Ezek a szülők gyermekeik pszichés határait, egyediségét figyelmen kívül hagyva túl korai elszakadást, önállósodást, sőt gondoskodást várnak el tőlük, és olyan felelősséggel terhelik meg őket, amire még nincsenek felkészülve.”⁵¹

Az úgynevezett „ellopott gyermekkor” káros a gyermek egészséges fejlődését tekintve, az így elutasított gyermekek sajnálatos módon abban szocializálódnak, és azt tanulják meg, hogy ez így helyes, a magány egyszersmind biztonságot is jelent, és ennek közvetett következményeként inkább távol tartják magukat másoktól, hogy megvédjék önmagukat, mindez pedig az elszigetelődésükhöz vezet.

Általánosságban megállapítható, hogy az érzelmileg bántalmazó szülő nem, illetve nem megfelelően ismeri gyermekét, nem megfelelő elvárásokat támaszt az irányába, továbbá nem megfelelő

---

⁵¹Csúry Angéla: Szerethető vagyok

érzelmeiket közvetít felé. A bántalmazó szülő érzelmileg elérhetetlenné vagy megközelíthetetlené válik a gyermeke számára, hiszen éppen a gyermeke egyediségéről nem vesz tudomást, és mindezek miatt többnyire képtelen is saját gyermeke elfogadására.⁵²

Felmerülhet a kérdés, hol húzódik meg a határ egy-egy ártalmatlannak tűnő és talán az adott esetben szükséges szidás, a nevelési jellegű büntetési eszköz és az érzelmi bántalmazás között.

A szülőnek akár szóbeli, akár nem szóbeli agresszióját, amely nem pusztán az adott szituáció megoldását célozva kerül kifejtésre, hanem huzamosabb időn keresztül fennálló módon, drasztikusan sújt le a gyermekre, bántalmazásként kell megnevezni.

Egy kisgyermek számára rendkívül negatív üzenetet jelent, ha a szülő döntően szidással és fegyelmezéssel igyekszik „nevelni” őt. Mindez a gyermek számára azt sugallhatja, hogy mind a cselekedetei, mind az érzelmei rosszak, sőt sokszor azt az érzést gerjeszti a gyerekekben, hogy az érzéseik nem is léteznek.

Mindebből következően aztán az érzelmileg bántalmazott gyermek nem élheti át a "szeretik, mert létezik" megnyugtató érzését. Sajnálatos módon ezek a gyermekek abban nőnek fel, tehát azt hiszik el és azt teszik belsővé, ahogyan a szüleik feléjük viszonyulnak, amiket a szüleik nekik mondanak róluk: „a kritikusságukat, a cinikusságukat, a sértéseiket, minden bántásukat. Meggyőződésükké válik, hogy rosszak, értéktelenek, és hogy hiba volt megszületniük. Ezek a belsővé tett sértések görbe tükörként szilárd alapjául szolgálnak a sérült önértékelésnek.”⁵³

Azok a gyermekek, akiket szüleik, gondozóik érzelmileg bántalmaztak, ösztönösen próbálnak olyan megküzdési stratégiákat keresni, melyekkel a rendkívüli stresszes helyzetüket valamilyen módon feloldhatják, és így lelkiállapotukat helyreállíthatják.

Ugyanezzel párhuzamosan és tulajdonképpen ebből következően is, a bántalmazott gyermekek az ösztönösen kiválasztott megküzdési stratégiák közül sajnos jóval többször alkalmaznak olyan megoldásokat, amelyek nem építő jellegűek, amelyekkel a problémát inkább csak elkerülik, vagy

---

⁵²Csúry Angéla: Szerethető vagyok

⁵³Csúry Angéla: Szerethető vagyok

„eltüntetik”, és érzelmeiket elfojtják. Ezeknek pedig rendkívüli negatív tünetei lehetnek már akár rövidtávon is, mint a szorongás, a fóbiás panaszok, az emésztőrendszeri zavarok, vagy a depressziós jelek.

A gyermekek érzelmi bántalmazásának következményéről általánosságban elmondható, hogy a gyermekek személyiségétől és temperamentumától függ, hogyan és milyen mértékben képesek megküzdeni a bántalmazással. Vannak gyerekek, akik agresszívan reagálnak, más gyerekek inkább visszahúzódóan, de mindenképpen egyedien, sokszínűen, nehezen felismerhetően.

A nem megfelelő szeretet, az ignorálás, vagy a közöny, a szeretet helytelen kifejezései következtében a gyermekek érzelmeik hullámszásában dühösnek, elkeseredettnek, kiszolgáltatottnak vagy akár tehetetlennek érezhetik magukat. Ezen érzelmek skálájának másik oldalán megjelenhet a gyermekekben a remény érzése is, várva a meg nem kapható őszinte szeretetet.

„A szülői érzelmi bántalmazás a gyermekek életében folytonos harcot szül: a "születésük jogán jónak és szeretettnek lenni" érzésének hiánya az, aminek helyreállításáért, az anyai vagy apai áldás megszerzéséért folyik a vége láthatatlan küzdelem.”⁵⁴

Álláspontom szerint a fentiek alapján rögzíthető, hogy a kiskorú veszélyeztetése, a kapcsolati erőszak, a kiskorú elhelyezésének megváltoztatása bűncselekmény elszenvedője, áldozata: a gyermek, pszichológiai értelemben érzelmileg biztosan bántalmazott.

Nemkülönben érzelmileg súlyosan bántalmazottként kell tekintenünk a külföldre vitellel megvalósított kiskorú elhelyezésének megváltoztatását elszenvedő gyermekekre is. A bűncselekmény ilyen módon történő megvalósítása során különösen, a gyermeknek át kell vergődnie mindazon a tortúrán, amit - többnyire, de nem kizárólagosan - az egyik szülője okoz neki, országokon keresztül utazni, idegen helyeken lenni, és mindezek felett azon, hogy felkészületlenül kiragadták őt a biztonságot nyújtó, mindennapos környezetéből, szeretett kapcsolataiból.

---

⁵⁴Csúry Angéla: Szerethető vagyok

Az ilyen bűncselekmény „szerencsés” kimenetele esetén a gyermeket - minél előbb - megtalálják, hazatérhet. Ezt követően azonban a gyermek és a családja élete - évekig biztos - nem tud folytatódni a korábbi feltételrendszerben. Hiszen a gyermekkel együtt a család belekerül az igazságszolgáltatás gépezetébe.

A kiskorú elhelyezésének megváltoztatása bűncselekmény tényleges áldozata, a gyermek, belekényszerül abba, hogy részletesen be kelljen számolnia rendőrök, szakértő(k) előtt a történetekről, többször elemzik őt és sérült állapotát. Mindezzel akár - bár nyilván családtól és gyermektől is függ - tovább mélyíthetik a sebzettségét, az átélt szituációk nehézségeit, a traumát.

Mindezen véleményem szerint csak elvi szinten segítenek azok a belső szabályok, normák, melyek szerint például a családon belüli erőszak körébe tartozó bűncselekmények esetén a nyomozási cselekmények során a sértettek kíméletével, jogainak, érdekeinek messzemenő figyelembevételével kell eljárni. Lehet látni a nyomozati szakban és bírói szakban is arra történő erőfeszítéseket is, hogy törekednek a „másodlagos áldozattá válás” elkerülésére.

Az eljárásba szakértőként pszichológust vonnak be, az áldozat tanúvallomását videofelvételen rögzítik, a gyermek meghallgatása során pszichológust alkalmaznak, és maga a meghallgatása is az arra kialakított helyiségben történik.

Törekvések tehát vannak, azonban mindezek mellet, és mindezek ellenére, a fentiek alapján egyértelműen kijelenthető, hogy a bántalmazott gyermek és családja segítségre szorul, és sajnos az is megállapítható, hogy azt többnyire nem kapja meg.

A gyermeknek élete minden elkövetkező szakaszában, minden életkorban újra és újra kell értelmeznie, és fogalmaznia a problémát, arra megoldást, megküzdési stratégiát kell találnia.

Álláspontom szerint egy bántalmazott gyermeknek és családjának a helyzetét minimálisan úgy lehetne rendezni, ha önkéntesen, ingyenesen elérhetővé tennének számukra egy összetett, sokoldalú gyermekvédelmi, gyermekpszichiátriai-pszichológiai rendszert.

Praktikusan kezelésként szóba kerülhetne a gyermek egyéni terápiája vagy családterápia, szociális készségtréning, a gyermek fejlesztése vagy speciális pedagógiai támogatás, stb. Másik oldalról közelítve, a szülő segítése lehet például szülőtréning, a szülő pszichiátriai kezelése, a család szociális helyzetének támogatása stb.

III. A kiskorú elhelyezésének megváltoztatása tényállás és a gyermekbántalmazással összefüggő tényállások elemzése

1. A kiszolgáltatott társadalmi csoportok és benne a gyermekek védendő helyzete, jogszabályi kezelésének nehézségei

A testi, lelki, érzelmi bántalmazás, illetve az erőszak legtágabb értelemben vett fogalomkörébe tartozó bűncselekmények leginkább azokat érintik, akik kiszolgáltatottak, akár nemüknél, akár életkoruknál, akár pedig mentális vagy fizikai adottságaiknál fogva sérülékenyebbek. Ennélfogva legfőbbképpen a gyermekek, a nők, az idősek, a betegek, illetve valamilyen fogyatékkal élők válnak áldozattá. Az ilyen jogsértések mögött az esetek többségében komoly érzelmi kötelékek, a jog által alig megfogható vagy kezelhető érzelmi szálak húzódnak meg.

A kiskorú elhelyezésének megváltoztatása, a kiskorú veszélyeztetése és a kapcsolati erőszak tényállás is azok közül a bűncselekmények közül való, amelyek az egymással szoros fizikai, érzelmi, anyagi, jogi kapcsolatban élő, egymásra utalt személyek között, a magánszférában valósulnak meg.

Ugyanezen okok miatt, a büntetőjogi oldalról megközelíthető bármilyen beavatkozásnak végtelenül korlátozott lehetőségei vannak. Rendkívül visszás, hogy épp a kiszolgáltatott helyzetben lévő bántalmazottak válnak ezáltal hatványozottabban kiszolgáltatottá.

A bántalmazások, a bűncselekmények az intim szférában, családon belül, sokszor „csendben” és még többször tanúk nélkül történnek. Érthető módon, az ilyen családon belüli erőszakkal, bántalmazással szembeni bármilyen jogi fellépést megnehezíti már önmagában ez a tény is.

Visszatekintve az elmúlt évtizedekre, mind erőteljesebb hangon szólnak azok a követelések, amely újabb eszközökkel történő, progresszív, illetve sokkal inkább a proaktív jellegű fellépéseket szorgalmazzák. Ezen kívül egyre szélesebb társadalmi réteg igényli az akár fizikai, akár érzelmi bántalmazással összefüggő, az elesett társadalmi rétegeket érintő bűncselekmények eredményesebb megelőzését, a meglévő jogi eszközök következetesebb alkalmazását, az elkövetett jogsértések hatékonyabb felderítését, és gyorsabb, időszerűbb, odafigyelőbb jogalkalmazói fellépést.

E téren, tehát amikor az igazságszolgáltatás illetve azt megelőző segítői tevékenységek a gyermekekkel, illetve bármilyen egyéb kiszolgáltatott társadalmi réteggel kapcsolatos viszonyrendszerben hatékony, avagy proaktív módon kívánna fellépni, a szerző szerint minimálisan az szükséges a legcsekélyebb eredmény érdekében is, hogy az egyes szereplők szorosan együttműködjenek, de ne csak a papírokon, együttműködési megállapodások keretében, hanem valós módon és hatékony, a modern kor adta eszközökön, gyorsan kommunikálva, egymásra támaszkodva és egymást segítve.

A hatóságok és a gyermekvédelmi szolgáltatók közötti kapcsolat manapság is, még mindig inkább esetleges, a megfelelő együttműködésért még sokat lehetne tenni. Mindez az egyébként is rejtőzködő, döntően az intim szférában megvalósuló bűncselekmények elkövetői számára kiváló táptalaj a menekülésre, eltűnésre.

2. A külföldre elvitellel megvalósuló kiskorú elhelyezésének megváltoztatása tekintetében vizsgálendő jogszabályok, jogi normák.

A külföldre elvitellel megvalósuló kiskorú elhelyezésének megváltoztatása tényállást érintően számtalan jogszabály lenne felsorolható, ezek közül kiemelve a leglényegesebbeket, a releváns alapvető jogok és az alkalmazandó jogi normák az alábbiak.

- A Gyermekek jogairól szóló, New Yorkban, 1989. november 20-án kelt Egyezmény 3. cikk 1. pontja, mely szerint (továbbiakban: Gyermekjogi Egyezmény⁵⁵) „A szociális védelem köz- és magánintézményei, a bíróságok, a közigazgatási hatóságok és a törvényhozó szervek

---

⁵⁵Elérhető: http://net.jogtar.hu/jr/gen/hjegy_doc.cgi?docid=99100064.TV

minden, a gyermeket érintő döntésükben a gyermek mindenképp felett álló érdekét veszik figyelembe elsősorban.”

- -Az Európai Unió Tanácsa 2006. december 18-i 2006/960/IB kerethatározata az információknak és bűnüldözési operatív információknak az Európai Unió tagállamai bűnüldöző hatóságai közötti cseréjének egyszerűsítéséről⁵⁶
- -Magyarország Alaptörvénye egyes, fentebb már idézett rendelkezései
- A Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény (a továbbiakban: Btk.)
- -A büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény (a továbbiakban: Be.);
- -A Gyermek jogairól szóló, New Yorkban, 1989. november 20-án kelt ún. Gyermekjogi Egyezmény kihirdetéséről szóló 1991. évi LXIV. törvény;
- -A közigazgatási hatósági eljárás és szolgáltatás általános szabályairól szóló 2004. évi CXL. törvény;
- -Az Európai Unió tagállamaival folytatott bűnügyi együttműködésről szóló 2012. évi CLXXX. törvény;
- -A körözési nyilvántartási rendszerről és a személyek, dolgok felkutatásáról és azonosításáról szóló 2013. évi LXXXVIII. törvény;
- -A gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvény (továbbiakban: Gyt.);
- -A nemzetközi bűnügyi jogsegélyről szóló 1996. évi XXXVIII. törvény;

---

⁵⁶ Megjelent az Európai Unió Hivatalos Lapjának 2006. december 29-i, L 386. számában (89. o.), hatályos 2006. december 30-tól.

- -A rendőrségről szóló 1994. évi XXXIV. törvény;
- -Magyarország és az adott érintett állam közötti, a határforgalom ellenőrzéséről szóló és az azokat kihirdető normák, egyezmények;

3. A kiskorú veszélyeztetése, a kapcsolati erőszak és a kiskorú elhelyezésének megváltoztatása tényállás a gyermekek érdekét sértő és a család elleni bűncselekmények rendszerében

Azért választottam a külföldre elvitellel megvalósított kiskorú elhelyezésének megváltoztatása tényállás részletesebb elemzését, mert meggyőződésem, hogy az, illetve bizonyos módon történő elkövetése nem a megfelelő értékén van szabályozva a hatályos joganyagban. Ugyanis a külföldre elvitellel megvalósított kiskorú elhelyezésének megváltoztatása során és következményeként - többnyire - az egyik szülőjétől kiszakított, új élethelyzetbe kényszerülő gyermek súlyos lelki, érzelmi bántalmazása szükségszerűen bekövetkezik.

Ebből is következően, álláspontom szerint a külföldre elvitellel megvalósított kiskorú elhelyezésének megváltoztatása tényállás nagyon közel áll a kiskorú veszélyeztetése tényálláshoz, illetve annak eredményét magában foglalja.

Mindezek miatt is megfontolandónak tartom - a kiskorúval való kapcsolattartás akadályozásának szabályozásához hasonlóan - a külföldre történő elvitellel megvalósított kiskorú elhelyezésének megváltoztatását önálló tényállásként, avagy a jelenlegi tényállás minősített eseteként beépíteni a Btk. XX. fejezetbe.

Jelenleg a Btk. a XX. fejezetben, a gyermekek érdekét sértő és a család elleni bűncselekmények körében szabályozza a kiskorú veszélyeztetése, a kapcsolati erőszak és a kiskorú elhelyezésének megváltoztatása bűncselekmények törvényi tényállását. A Btk. e fejezetében az alábbi alaptörvényi rendelkezések garanciarendszere, védelme jelenik meg.

Az Alaptörvény XVI. cikk (1) bekezdése rögzíti, hogy „Minden gyermeknek joga van a megfelelő testi, szellemi és erkölcsi fejlődéséhez szükséges védelemhez és gondoskodáshoz. Magyarország védi a gyermekek születési nemének megfelelő önazonossághoz való jogát, és biztosítja a hazánk alkotmányos önazonosságán és keresztény kultúráján alapuló értékrend szerinti nevelést.”

Az Alaptörvény egymásra épülő garanciális elemei sorában a következő, az Alaptörvény XXIV. cikk (1) bekezdése pedig akként rendelkezik, hogy „Mindenkinek joga van ahhoz, hogy ügyeit a hatóságok részrehajlás nélkül, tisztességes módon és ésszerű határidőn belül intézzék.”

Nem véletlen, hogy a Be. 79. § (1) bekezdés b) pontja elvi garanciaként teszi kötelezővé, hogy soron kívül kell lefolytatni a büntetőeljárást, ha abban tizenhét évét be nem töltött sértett vagy terhelt vesz részt.

Tehát mind nemzetközi jogi dokumentumokból fakadó kötelezettségeink, mind Alaptörvényünk és egyéb jogszabályaink rögzítik, hogy a család a társadalom természetes és alapvető egysége. A családnak és benne az egyes tagoknak, különösen a gyermekeknek joga van a társadalom, az állam védelmére.

„A gyermekek és a családok védelmét a különböző jogágak komplex rendszere együttesen biztosítja, s ebben a struktúrában a büntetőjog nem az elsődleges eszköz a gyermekjogok védelmében. A család és a gyermeki érdekek, jogok védelmének primer szabályait egyéb jogágak hivatottak biztosítani.”⁵⁷

Mindemellett kiemelendő, hogy a gyermekek védelmére a szülők és tágabb értelemben vett gondviselők kötelezettek elsősorban, az állam és a társadalom ezek hiányossága, csorbult léte vagy a gyermek veszélyeztetettsége esetén köteles a gyermeki jogok biztosítása érdekében - a gyermek érdekei figyelembevételével - fellépni.

---

⁵⁷Büntetőjog I-II., HVG-ORAC Lap-és Könyvkiadó Kft. 2014., Dr. Belovics Ervin-Dr. Busch Béla-Dr. Molnár Gábor Miklós-Dr. Sinku Pál, Büntetőjog II. 225-233.o., Felelős Szerkesztő: Dr. Gábor Zsolt (a továbbiakban: Dr. Sinku Pál, Büntetőjog II.)

3.1. A kiskorú veszélyeztetése tényállás

A kiskorú veszélyeztetése bűncselekményt a Btk. a XX. fejezetében, a 208. § szabályozza, az alábbiak szerint. „208. § (1) A kiskorú nevelésére, felügyeletére vagy gondozására köteles személy - ideértve a szülői felügyeletet gyakorló szülő, illetve gyám élettársát, továbbá a szülői felügyeleti jogától megfosztott szülőt is, ha a kiskorúval közös háztartásban vagy egy lakásban él -, aki e feladatából eredő kötelességét súlyosan megszegi, és ezzel a kiskorú testi, értelmi, erkölcsi vagy érzelmi fejlődését veszélyezteti, büntetett miatt egy évtől öt évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(2) Ha súlyosabb bűncselekmény nem valósul meg, az (1) bekezdés szerint büntetendő az a tizennyolcadik életévét betöltött személy, aki tizennyolcadik életévét be nem töltött személyt

a) bűncselekmény vagy szabálysértés elkövetésére, illetve züllött életmód folytatására rábír vagy rábírn törekszik,

b) bűncselekmény elkövetéséhez felajánl.”

A kiskorú veszélyeztetése bűncselekmény úgynevezett védett jogi tárgya a kiskorú testi, szellemi, erkölcsi, érzelmi fejlődése.

A kiskorú fogalmának kifejtését a Ptk. 2:10 § (1) bekezdésében találhatjuk. E fogalom meghatározás szerint „az a személy minősül kiskorúnak, aki a tizennyolcadik életévét nem töltötte be, kivéve, ha házasságot kötött”. Hozzá tartozik mindehhez, hogy a Ptk. ugyanezen szakasz (3) bekezdése szerint a házasságkötéssel megszerzett nagykorúságot nem érinti a házasság megszűnése, akár a házasság felbontása, akár a házastárs halála miatt következett az be.

E fogalom alaptartalma teljes mértékben megegyezik Magyarország nemzetközi jogi kötelezettségeiben, a Gyermekjogi Egyezmény 1. cikke szerinti „gyermek” fogalommal.⁵⁸

---

⁵⁸ „Gyermeknek minősül az a személy, aki a 18. életévét nem töltötte be, kivéve, ha a rá alkalmazandó jogszabályok értelmében korábban elérte a nagykorúságot” Elérhető: http://net.jogtar.hu/jr/gen/hjegy_doc.cgi?docid=99100064.TV (Letöltve:2023. június 1.)

Ennélfogva bár hazánkban a gyermek fogalom nincs jogszabály által kibontva, meghatározva, azonban a fentiekből következően, a tartalmi egyezés alapján rögzíthetjük, hogy a 18. életév tekinthető a gyermek meghatározó kritériumának hazánkban is.

A Btk. 208. § (1) bekezdéséből levezethetően egyértelmű, hogy a kiskorú veszélyeztetése bűncselekmény elkövetője tettesként kizárólag olyan személy lehet, aki a kiskorú nevelésére, felügyeletére, gondozására köteles, avagy a szülői felügyeletet gyakorló szülő, a gyám élettársa, és akár a szülői felügyeletől megfosztott szülő is, ha a gyermekkel közös háztartásban, egy lakásban él.

Ha az elkövető a nevelés, a gondozás, felügyelet során súlyos kötelességszegéssel, akár egyenes, akár eshetőleges szándékkal, és akár aktív vagy akár passzív cselekményével veszélyezteti a gyermek testi, lelki, érzelmi, erkölcsi fejlődését, akkor a kiskorú veszélyeztetése bűncselekmény eredménye bekövetkezett, az befejezetté vált. Ugyanis a bűncselekmény megvalósulásához a kiskorú tényleges sérülése, károsodása nem szükséges.

Az elkövető kötelességszegése tényállásszerűen alapulhat a nevelési, a felügyeleti avagy a gondozási kötelezettségén, melyek döntő része teljes mértékben kultúra- és társadalom-független elemi elvárás, míg más részük a társadalmi szokások, viselkedési kultúra által is behatárolt, azonban ez utóbbi esetben is feltétlenül alapvető kötelesség.

A tényállásszerű elkövetéshez az is szükséges, hogy tartalmukat tekintve súlyos legyen a kötelezettség megszegése. A súlyos kötelezettségszegés olyan kirívó eset tehát, amely az általános társadalmi felfogás szerint minimálisan elvárható követelmények nem teljesítésével, mulasztásával érhető el.

A nevelési feladatok zömét a koncepciózus-tervszerű cselekvések nyújtják, „melyek egy része kifejezetten ismeret-, képzet- vagy érzelemgazdagító célú, más részük funkcionálisan hat a gyermekekre. Ilyen például a tanítás, az oktatás, a viselkedési kultúra, a példamutatás, és nyilvánvalóan e kötelességeket formálják az erkölcsi normák, szociális elvárások, szokások is”⁵⁹.

---

⁵⁹Büntetőjog II., 227.o., dr. Sinku Pál

A felügyeleti feladatok elvégzése során a kötelezettet az terheli, hogy a kiskorút vagy csak alkalomszerűen, vagy folyamatosan óvja, védje kísérő figyelemével, és ezzel lehetővé tegye a kiskorú testi épségének és lelki egészségének megóvását, védelmét, bizonyos számára káros behatásokat elhárítását.

A gondozási tevékenység során a felügyeleti feladatokhoz részben hasonlóan, szintén a kiskorú testi fejlődésével kapcsolatos feladatok ellátására, ilyen jellegű szükségleteinek kielégítésére helyeződik a hangsúly. Így e körbe sorolható a gyermek számára általánosságban normál életkörülmények biztosítása, megfelelő ruházattal, élelemmel való ellátása is.

A kiskorú veszélyeztetése bűncselekmény akkor tényállásszerű, ha az eredményre vezet. E tényállás eredménye a kiskorú testi, értelmi, erkölcsi vagy érzelmi veszélyeztetése. Mindennek az eredménynek pedig ok-okozati összefüggésben kell lennie az elkövetőnek a felügyeleti, gondozási, nevelési feladatai súlyos megszegésével is.

Hogy mik ezek a testi, értelmi, erkölcsi vagy érzelmi veszélyeztetések, erre nézve széleskörű elméleti, valamint gyakorlati, legfőbbképpen a bírói gyakorlat által kimunkált anyagot találhatunk.

A gyermek testi veszélyeztetettsége és annak akár eszközzel, akár a nélkül történő megvalósítása a gyermek bántalmazások körében már fentebb említésre került. Ide sorolható továbbá a gyermekek éheztetése, tisztántartással kapcsolatos kötelezettségek durva megszegése, évszaknak nem megfelelő ruházattal ellátása, gyógykezelésének elhanyagolása, kórházi ellátásának elmulasztása, stb.

A kiskorú tartós időszakon keresztül alapfokú oktatási intézménybe, iskolába nem járatása, oktatásának ilyen módon negligálása megalapozhatja az értelmi fejlődésének veszélyeztetését, mert ezzel a szülő, a gondozó nem teszi lehetővé, megakadályozza, hogy a gyermek megszerezze azokat az alapvető szükségleteket, amelyekre az életében szüksége lehet.

A kiskorú erkölcsi fejlődésének veszélyeztetését olyan durva erkölcsi és jogszabályi normasértések alapozhatják meg, amelyek egyébként más bűncselekmények tényállásához is közelállóak, így például a kiskorú előtti trágár beszéd, kiskorú előtt végzett szexuális cselekmények, a kiskorú előtt más családtagok bántalmazása, stb.

A kötelezettségszegések körében jelen cikk témája miatt kiemelendő a kiskorú érzelmi fejlődését veszélyeztető, érzelmi biztonságához fűződő jogát veszélyeztető elkövetés, melyek önmagukban veszélyeztetik a gyermeket abban, hogy harmonikus személyiségű, érzelmileg kiegyensúlyozott felnőtté válhasson.

A kiskorú érzelmi fejlődését veszélyeztető cselekmények vagy mulasztások lehetnek mindazok a magatartások, amelyek a gyermekben félelmet keltenek, amelyek a gyermeket lealacsonyítják, megalázzák, traumatizálják.

Mindezek mellett a kiskorú veszélyeztetése bűncselekmény elkövetésekor éppen az érzelmi fejlődés veszélyeztetettségének megállapítása a lehető legbonyolultabb feladat lélektani megítélési és bizonyítási szempontból. Amennyiben ugyanis - természetesen az egyéb feltételek fennállása esetén - a kiskorúnál bekövetkezett tényleges sérelem vagy sérülés, akkor kétségtelenül megvalósult a bűncselekmény.

Azonban, ha ez nem történt meg, akkor az érzelmi fejlődés veszélyeztetettségének megállapításához a gyermek egész életét, lényét, személyiségét, a bekövetkezett helyzetet, az életkori sajátosságokat, és minden egyéb körülményt szükséges feltárni és mérlegelni.

A gyermekkori sajátosságok, a bírói gyakorlat és nem utolsósorban a józan ész egyaránt arra enged következtetni, hogy minél fiatalabb a gyermek, annál inkább a felügyeleti, gondozási kötelezettségek súlyos megsértésével valósítható és valósítják meg a bűncselekményt. Míg a gyermekkor későbbi fázisaiban sokkal inkább a nevelés, az értelmi fejlődés, az erkölcsi nevelés veszélyeztetettsége kerül előtérbe.

A gyermekek erkölcsi és érzelmi veszélyeztetettsége álláspontom szerint ehelyütt is „kakukktójásként” minősíthető, mert az szinte kimutathatatlanul is megjelenik a többi - testi, értelmi, erkölcsi - veszélyeztetettségi forma velejárájaként, illetve alattomosan megjelenhet önmagában is, időben és formájában akár megjósolhatatlanul is kialakulhat.

A Btk. 208. § (2) bekezdése szerinti kiskorú veszélyeztetettség büntette tényállás különleges, egyrészt azért, mert szubszidiárius bűncselekmény, másrészt azért, mert a védett jogi tárgya a kiskorú erkölcsi fejlődése, tehát jóval szűkebb az alapesetnél.

E tényállás „sértettje kizárólag olyan tizennyolcadik életévét be nem töltött személy lehet, aki értelmi fejlettségénél fogva, így erkölcsi fejlettségére tekintettel károsan befolyásolható, aki képes felismerni a felbújtásszerű (bűncselekmény, szabálysértés elkövetésére, züllött életmód folytatására) és előkészületszerű (bűncselekmény elkövetéséhez felajánl) cselekmény társadalomra veszélyességét.

Speciális azért is e bűncselekmény, mert elkövetője kizárólag tizennyolcadik életévét betöltött személy lehet, aki nem köteles a kiskorú nevelésére, felügyeletére, gondozására. Ugyanis ha ennek a személynek fennállna e kötelessége, akkor a 208. § (1) bekezdése szerinti tényállás alapján lenne felelősségre vonható.”⁶⁰

3.2. A kapcsolati erőszak tényállás

A kapcsolati erőszak tényállást a Btk. a 212/A szakaszban szabályozza a következők szerint.

„212/A. § (1) Aki gyermekének szülője, továbbá az elkövetéskor vagy korábban vele közös háztartásban vagy egy lakásban élő hozzátartozója, volt házastársa, volt élettársa, gondnoka, gondnokoltja, gyámja vagy gyámoltja sérelmére rendszeresen

a) az emberi méltóságot súlyosan sértő, megalázó és erőszakos magatartást tanúsít,

b) a közös gazdálkodás körébe vagy közös vagyonba tartozó anyagi javakat von el és ezzel a sértettet súlyos nélkülözésnek tesz ki,

---

⁶⁰Büntetőjog II., 230.o., dr. Sinku Pál

ha súlyosabb bűncselekmény nem valósul meg, vétség miatt két évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(2) Aki az (1) bekezdésben meghatározott személy sérelmére rendszeresen követ el

a) a 164. § (2) bekezdése szerinti testi sértést vagy a 227. § (2) bekezdése szerinti becsületsértést, büntett miatt három évig,

b) a 164. § (3) és (4) bekezdése szerinti testi sértést, a 194. § (1) bekezdése szerinti személyi szabadság megsértését vagy kényszerítést, egy évtől öt évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(3) Kapcsolati erőszak elkövetőjével szemben kitiltásnak is helye van.

(4) Az (1) bekezdésben meghatározott bűncselekmény csak magánindítványra büntethető.”

A kapcsolati erőszak bűncselekmény úgynevezett védett jogi tárgya a meglévő, vagy a korábban meglévő közös lakásban, háztartásban lévő, ott élő „⁶¹kiszolgáltatott személyek testi és lelki biztonságához, emberi integritásához fűződő társadalmi érdek”.

E tényállás kifejezetten az egyre jelentősebb hangot kapó családon belüli erőszak jelenség megakadályozása, visszaszorítása és büntetőjogi szankcionálása miatt fejlődhetett ki.

A sértetti kört a jogszabály tényállási rendelkezése részletesen felsorolja, mely együttesen értelmezendő a Btk. 459. § (1) bekezdés 14. pontjában lévő, a hozzátartozókra vonatkozó meghatározásával.

A kapcsolati erőszak (1) bekezdés szerinti alapesete szubszidiárius, az ott meghatározott rendszeres, azaz a bíró gyakorlat szerint legalább két alkalommal előforduló elkövetési magatartások akkor büntetendők, ha súlyosabb bűncselekmény nem valósul meg, és ekkor is kizárólag csak magánindítványra.

Az alapeseti tényállás a) pontja szerinti elkövetési magatartás „az emberi méltóságot súlyosan sértő, megalázó és erőszakos magatartás tanúsítása”, amely tulajdonképpen a lelki erőszakot, a szóbeli támadásokat, és a testi sértés szintjét el nem érő magatartásokat foglalja magában.

---

⁶¹Büntetőjog II., 242.o., dr. Sinku Pál

Az alapeseti tényállás b) pontja egy más jellegű elkövetési magatartást taglal, melyet „a közös gazdálkodás körébe vagy közös vagyonba tartozó anyagi javak elvonásaként” fogalmaz meg a jogalkotó. E körben az is hozzátartozik a tényállásszerű magatartáshoz, hogy e cselekményével az elkövető a sértettet súlyos nélkülözésnek tegye ki.

A kapcsolati erőszak (2) bekezdésében rögzített minősített esetek az egyébként más törvényi tényállásokkal szabályozott, ott büntetendő, rendszeresen megvalósított bűncselekmény elkövetőivel szemben helyez kilátásba súlyosabb büntetést, így például közvérdra üldözendővé válik ebben az esetben pl. a könnyű testi sértés vagy a becsületsértés.

Mindamellet, hogy e tényállás létrejöttét kifejezetten praktikus indokok, a valós élet kirívó problémái hívták életre, a bírói gyakorlatban rendkívül csekély számban fordul elő.

3.3. A kiskorú elhelyezésének megváltoztatása tényállás

A Btk. a XX. fejezetében, a 211. § szabályozza a kiskorú elhelyezésének megváltoztatása tényállást a következőképpen.

„211. § (1) Aki végrehajtható hatósági határozat alapján elhelyezett kiskorút attól, akinél a hatóság elhelyezte, annak beleegyezése nélkül, az elhelyezés tartós megváltoztatása céljából elvisz, illetve a kiskorút rejtve vagy titokban tartja, vétség miatt egy évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(2) Aki az (1) bekezdésben meghatározott bűncselekmény elkövetése során az elvitelkor erőszakot, illetve az élet vagy a testi épség ellen irányuló közvetlen fenyegetést alkalmaz, büntett miatt három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.”

A kiskorú elhelyezésének megváltoztatása tényállás néhány évtizede létezik, mint jogi fogalom, mint tényállási szabályozás.

A távolabbi időre visszatekintve, megállapítható, hogy 1878. évi V. törvénycikk, a magyar büntetőtörvénykönyv a büntettekéről és vétségekről szóló Csemegi-kódex is büntetett hasonló elkövetéseket, de természetesen más megközelítésből.

A Csemegi-kódex XXII., „a személyes szabadságnak megsértése magánszemélyek által” című fejezete 317-320.§-ai⁶² rendelkeztek a mai kiskorú elhelyezése megváltoztatása tényálláshoz hasonló elkövetésekről.

A Btk. 1961. évi szabályozását megelőzően tehát leginkább a gyermekrablás fogalomkörébe tartozhattak az efféle magatartások, természetesen csak egyéb feltételek megléte esetén.

Az 1961. évtől a Btk. 273. §-a az alábbi meghatározást rögzítette a kiskorú elhelyezésének megváltoztatása tárgyában: „Aki hatósági határozat alapján elhelyezett kiskorút, attól, akinél a hatóság elhelyezte, annak beleegyezése nélkül elvisz, avagy a kiskorút elrejti vagy eltitkolja, és ezzel a hatósági határozat végrehajtását megghiúsítja, egy évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.”

A korábbi Btk., az 1978. évi IV. törvény ugyanezen szöveggel, azonban az eredményre vonatkozó kitétel nélkül szabályozta a kiskorú elhelyezésének megváltoztatása tényállást.

Különleges a kiskorú elhelyezésének megváltoztatása bűncselekmény, mert a hatályos szabályozása szerinti, úgynevezett védett jogi tárgya elsődlegesen a gyermek elhelyezéséről rendelkező hatósági határozat érvényesüléséhez fűződő érdek. Nyilvánvaló, hogy e határozat védelmén keresztül valójában a gyermek megfelelő testi, lelki és szellemi fejlődését biztosító elhelyezése részesül védelemben.

---

⁶² „317. § Aki tizennégy éven aluli gyermeket, akarata ellenére, szülője, gondnoka, vagy felügyelője hatalmából, - erőszakkal, fenyegetéssel, vagy ravaszsággal elvisz, vagy letartóztat: gyermekrablás büntetett követ el és öt évig terjedő fegyházzal büntetendő.”

318.§ Öt évtől tíz évig terjedő fegyházzal büntetendő a gyermekrablás: ha a végett követték el, hogy a rablott gyermek koldulásra, más nyereszkedési, vagy pedig erkölcstelen célra használtassék.

319.§ Ha az elrablott, vagy letartóztatott gyermekén súlyos testi sértés, erőszakos nemi közönség vagy megfertőztetés követtetett el, tíz évtől tizenöt évig terjedhető fegyház állapítandó meg.

320.§ Aki életkorának tizennegyedik évét még nem túlhaladott leányt, annak beleegyezésével szülőjének, gondnokának, vagy felügyelőjének felügyelete alul, azok akarata ellenére elvisz, letartóztat: öt évig terjedhető fegyházzal büntetendő.” (letöltve: <http://www.1000ev.hu/index.php?a=5799>, 2015. május 3.)

A bűncselekmény elkövetője tehát sérti mind a gyermekelhelyezésről szóló hatósági határozat - mint hatósági akarat - érvényesülését, mind ezzel együtt azt az érderendszer, racionalitást, és kimunkált szabályozást, amely az elhelyezést a gyermek szempontjai szerint alátámasztja.

Véleményem szerint komoly dilemmája az egyébként vétségként minősülő jogsértésnek, hogy a tényállás védi a hatósági határozat érvényesülését, és védi az e mögött meghúzódó, az elhelyezést legitimáló, azt alátámasztó eszközrendszer, de nem védi ténylegesen a gyermeket, sem a gyermek érzelmi-lelki, sem az erkölcsi, sem a testi fejlődését.

Joggal merülhet fel a kérdés, hol marad a gyermek tényleges testi, érzelmi, erkölcsi fejlődésének figyelembevétele e tényállás esetében?

Mondhatnánk a Btk. indokolása, és a tényállás logikája mentén levezetve, hogy a gyermek fejlődésének, érdekének védelme áttételesen valósul meg, hiszen ez, illetve a gyermek mindenk felett álló (legfőbb) érdeke figyelembevétele testesül meg eleve az elhelyezése során született hatósági határozat meghozatalakor.

Azonban ezzel álláspontom szerint nincsenek „elvarrva” azok a szálak, amelyek gyermek legfőbb érdekeit szolgálnák, és Magyarország számára is nemzetközi szinten kötelezettséget rónak, mind alaptörvényi, mind egyéb jogszabályi szinten deklaráltak.

A kiskorú elhelyezésének megváltoztatása bűncselekmény passzív alanya az a kiskorú személy, akit végrehajtható hatósági határozattal az elkövetőn kívüli más személynél vagy intézményben helyeztek el. Különleges tehát a bűncselekmény ezért is, mert sértetti köre jelentősen szűkített, hiszen kizárólag az a tizennyolcadik életévét be nem töltött személy (kivéve, ha házasságot kötött) lehet a sértett, akit végrehajtható hatósági határozat helyezett el valakinél.

A kiskorú elhelyezéséről szóló határozatok meghozatalára a Ptk. és a Gyvt. rendelkezései alapján kizárólag a bíróságnak és a gyámhivatalnak van lehetősége. Ez alapján tényállásszerű végrehajtható hatósági határozatnak minősülhet a bíróságnak a gyermekelhelyezésről szóló jogerős határozata és

ideiglenes intézkedése, valamint a gyámhatóság nevelésbevételt elrendelő határozata, és az ideiglenes hatályú elhelyezése.

Azonban nem érinti a szülői felügyeleti jogot a személyes gondoskodást nyújtó szolgáltatások önkéntes - szülői kezdeményezésen alapuló - igénybevétele (pl. helyettes szülőnél vagy nevelőotthonban való önkéntes elhelyezés), így a gyermek innen való elvitele nem tényállásszerű, azaz nem valósít meg bűncselekményt.⁶³

A tárgybeli kiskorú elhelyezésének megváltoztatása bűncselekmény elkövetési magatartásai vagylagosak, nyilvánvalóan csak az egyik vagy másik magatartással valósíthatók meg, és általában kötődnek ahhoz, hogy az elhelyezést szabályozó határozatot végrehajtották-e, avagy nem.

E három vagylagos tényállásszerű elkövetési magatartás: a kiskorú elvitele, a kiskorú rejtve tartása, vagy a kiskorú titokban tartása.

Amennyiben a határozatot végrehajtották, azaz a kiskorú a jogosultnál (tehát akinél elhelyezték) van, az elkövetési magatartás az „elvitel” lehet.

A kiskorú tényállásszerű elvitele „olyan tevékenység, amellyel az elkövető a kiskorút az elhelyezéséről rendelkező határozatban foglaltaktól eltérő más környezetbe juttatja. Tehát a kiskorú elvitele tevőleges magatartás, amely következtében a kiskorút az elkövető elvonja a jogosított felügyelete alól és más környezetben helyezi el.”⁶⁴

Ezen túl az elvitellel megvalósított magatartás befejezettségét két együttes mozzanatú cselekmény hozza csak létre: az elvitel ugyanis egyrészt megszünteti a jogosított, - aki többnyire a szülői felügyeletet gyakorló szülő - tényleges felügyeleti jogkörét, úgy, hogy egyúttal létrehozza az elkövető felügyeleti helyzetét; és e helyzet bekövetkeztével válik befejezetté ez az elkövetési magatartás.

---

⁶³Btk, Indokolás, Elérhető: http://net.jogtar.hu/jr/gen/hjegy_doc.cgi?docid=A1200100.TV

⁶⁴Büntetőjog II., 235.o., dr. Sinku Pál

Mindebből következően az elvitellel megvalósított elkövetési magatartásnak a kísérlete akkor ragadható meg, ha az elkövető ezzel a szándékával a jogosított felügyeleti helyzetét megszünteti, de a saját felügyeletét nem tudja megvalósítani, vagy akár a gyermek felett ugyan meg is szerzi a felügyeletet, de például a vele történő eltávozását már megakadályozzák.

Az elvitellel történő megvalósításhoz közömbös, hogy kitől viszi el a gyermeket az elkövető, így akár közvetlenül a jogosulttól történhet, és akár egyéb helyről is, ahol a kiskorú egyébként tartózkodik, így óvodából, iskolából, táborokból vagy egyéb helyszínekről.

Az elvitellel történő megvalósításhoz arra is szükség van, hogy az a magatartás jogellenes legyen. Ennek tükrében akkor minősül jogellenesnek a gyermek elvitele, ha az a jogosult, - általában a szülői felügyeletet gyakorló szülő - beleegyezése nélkül történik. A jogosult beleegyezése a bírói gyakorlat szerint kizárólag csak akkor állapítható meg, ha az kifejezett, előzetes vagy egyidejű.

A kiskorú elhelyezésének megváltoztatása bűncselekmény fentien túli, egyéb elkövetési magatartásai lehetnek: a kiskorú rejtve tartása és a kiskorú titokban tartása.

A kiskorú elhelyezésének megváltoztatása tényállásszerű „rejtve tartás” magatartása „a kiskorú hollétét leplező olyan elhelyezés, amely a jogosult számára való hozzáférhetetlenné tételre irányuló aktív magatartást feltételez, mert a kiskorú hollétét, feltalálását lehetetlenné teszi.”⁶⁵

A másik, a „titokban tartás” elkövetési magatartás a kiskorú fizikai léte, tényleges jelenlétére vonatkozó információk meghamisítását, elhallgatását, vagy azok kifejezett eltagadását jelenti, amelyek szintén aktív magatartásokkal valósíthatók meg.

Az elrejtés, titokban tartás elkövetési magatartásokat jellemzően a határozat végrehajtását megelőzően és azután is meg lehet valósítani. A kiskorú elhelyezésének megváltoztatása bűncselekmény egyik tipikus formája, amikor az elvitel jogszerűen történik, mert például a kapcsolattartási joga alapján elvihette a gyermeket, azonban ezt követően az elrejtés vagy az eltitkolás elkövetési magatartással véghezviszi a befejezett bűncselekményt.

---

⁶⁵Büntetőjog II., 236.o., dr. Sinku Pál

A rejtve és a titokban tartással realizált elkövetés speciális, úgynevezett állapot bűncselekmény megállapíthatóságát eredményezi. Ez különösen fontos lehet azért, mert olyan bűncselekmény esetén, amely jogellenes állapot fenntartásában áll, az elévülés kezdő napja az a nap, amikor ez az állapot megszűnik, azaz ezek elévülése csak a bevégzetté válással, tehát e jogellenes állapot megszűnésével kezdődik.

Az elkövető által megvalósítani kívánt lehetséges célzatra már maga az elrejtés, a titokban tartás elkövetési magatartás jellege is utalnak. Azonban erre a célzatra nyilvánvalóan más tények, más bizonyítékok alapján is lehet következtetni egy bizonyítási eljárás során, így például az elkövető vallomása mellett az elkövetés körülményeiből, az alany elkövetést megelőző kijelentéseiből, esetleg erre irányuló fenyegetéseiből, az elhelyezés megváltoztatásának megvalósult idejéből, vagy tervezett idejéből, van-e az elkövetőnél a kiskorú nevére szóló okmány, valódi-e a kiskorú nevére szóló okmány, stb.

A kiskorú elhelyezésének megváltoztatása bűncselekmény tettesi köre annyiban speciális, hogy az bárki lehet, kivéve azt, akinél a hatóságok a gyermeket elhelyezték. Így a kiskorú elhelyezésének megváltoztatása bűncselekmény elkövetője lehet hozzátartozó is, nem csak szülő.

A bűncselekmény nyilvánvalóan szándékos és célzatos, ennél fogva a tettes tudatának ki kell terjednie arra, hogy a kiskorút más személynél (nem nála) helyezték el, és célzata pedig az elhelyezés tartós megváltoztatása kell, hogy legyen. Tehát az elkövetési magatartásokat, az elvittet, az elrejtést vagy a titokban tartást az elhelyezés tartós megváltoztatása céljából kell megvalósítani.

Mindezekből eredően a bűncselekmény megvalósításához kizárólag egyenes szándék megállapítása jöhet szóba. E célzat hiányában bűncselekmény nem valósul meg.

A Btk. minősített esetként szabályozza a kiskorú elhelyezésének megváltoztatása körében az erőszakos elkövetést, az élet vagy testi épség ellen irányuló közvetlen fenyegetéssel elkövetést a tényállás második bekezdésben.

E helyütt érdemes az egyéb bűncselekményektől történő elhatároláson elgondolkodni.

A kiskorú elhelyezésének megváltoztatás bűncselekmény erőszakos elkövetése (ti.: a második bekezdés) esetén a tényállásban rögzített szubszidiaritás folytán nem alkalmazható a kényszerítés, mivel az akkor tényállásszerű, ha más bűncselekmény nem valósul meg.

Ha az erőszak vagy fenyegetés nem akaratot megtörő, a cselekmény az alapeset keretei között értékelhető. Az akaratot megtörő kényszer, fenyegetés irányulhat az elvinni kívánt kiskorú ellen, és más személy ellen is természetesen, mindkettő esetben megvalósulhat a bűncselekmény.

A személyi szabadság megsértése tényállás alapesetéhez viszonyítva a jelen cikk központi témájának, a kiskorú elhelyezésének megváltoztatása tényállás minősített esete, speciálisként minősül, mert a kiskorú elhelyezésének megváltoztatásában a jogalkotó a gyermek személyi szabadságának korlátozását már értékelte. Mindezek miatt a bűnhalmazat nem állapítható meg, és a kiskorú elhelyezésének megváltoztatása, annak ellenére, hogy milyen súlyos jogsértés, annak ellenére, hogy a gyermek milyen rendkívüli érzelmi bántalmazása is húzódik meg mögötte, alapesetben csak vétségként minősül.

A tényállás különös védendő jogi tárgyából következően, bizonyos értelemben közömbös a tényállás megvalósulása szempontjából, hogy a gyermek önként cselekszik a végrehajtható hatósági határozattal szemben, vagy esetleg - és ez egyébként a jellemző - életkora miatt nem rendelkezik mozgási szabadsággal, és így személyi szabadsága nem sérül.

Mindezek mellett, és mindezek ellenére felmerül a jogos kérdés: egy alig pár éves kisgyermek esetén miért nem magától értetődő, hogy az elvitele vagy az elrejtése, vagy a titokban tartása elkövetési magatartás az ő akarata ellenére valósul meg? Vajon egy ilyen életkor nem valószínűsíti az akaratnyilvánításra képtelenséget e tekintetben? Vajon őt az elkövető személyi szabadságában nem akadályozza, korlátozza? És vajon ebben az esetben a Btk. 194. § szerinti személyi szabadság megsértése büntett, illetve annak minősített esetei (pl. tizennyolcadik életévét be nem töltött személy sérelmére, aljas indokból, vagy célból) megvalósítása valószínűsíthető?

Álláspontom szerint a gyermeki jogok legfőbb védelme cél szem előtt tartása mentén, helyes lenne mindezek átgondolása, új alapokra helyezése.

IV. A kiskorú elhelyezésének megváltoztatása tényállás gyermekjogi szempontú alapproblémája, összegzés és következtetés

A szerző szerint a kiskorú elhelyezésének megváltoztatása tényállás jelenleg hatályos törvényi elhelyezése, szabályozása több jelentős hiányossággal is küzd.

A Btk. kiskorú elhelyezésének megváltoztatása tényállás egyik különös elégtelensége a védendő jogi tárgy megfogalmazásából ered. Erre a publikációban több helyen is kitértem, azonban nem erre a kérdéskörre fókuszáltam.

Az eredetileg felvetett kérdésem annak vizsgálatára irányult, hogy a kiskorú elhelyezésének megváltoztatása bűncselekmény körében a külföldre történő elvitellel megvalósított tényállás mennyiben speciális, mennyiben igényel különös bánásmódot, speciális rendelkezéseket.

Véleményem szerint e tényállás körében - amennyiben átfogó módosításra nem látszik törekvés - érdemes lenne jelentősebb cizellálást bevezetni, hiszen jelenleg az alapeseten kívül egy minősített esetet szabályoz a törvény: az erőszakkal vagy élet, testi épség elleni közvetlen fenyegetéssel elkövetést.

Már a Csemegi-kódex is ismerte a „ravaszággal” történő elkövetést, és mindenki tudja, hogy egy kisgyermek elviteléhez vagy kapcsolattartást követő elrejtéséhez, avagy titokban tartásához nem szükséges erőszakot kifejteni, amikor például egyik elvált, ámde bizonyos szinten szerető szülőjével utazhat valahová.

Nyilvánvaló álláspontom szerint, hogy a jelenlegi szabályozás felett más szempontok miatt is eljárt az idő.

A házasságok, kapcsolatok nem csak nemzeti szinten kötődnek, egyre gyakrabban fordul elő, sőt ma már mindennapos, hogy a kapcsolatok nemzetközi szinten zajlanak, más-más állam polgárai élnek együtt, vállalnak gyermeket, illetve válnak el.

Az ilyen kapcsolatok számos megküzdhető nehézséggel járnak, nemkülönben bonyolult a vitás helyzetek jogi rendezése is, hiszen a szülők más-más állam polgárai, az egyes országok nemzeti jogai sokszor akár ütközhetnek is.

A külföldre elvitellel megvalósított kiskorú elhelyezésének megváltoztatása bűncselekmény speciális véleményem szerint már ezen okokból is. Különleges továbbá azért is e tényállás, mert a kiskorú elhelyezésének megváltoztatása bűncselekmény elkövetője többnyire egzisztenciálisan más országban kíván gyökeret eresztetni, tehát az elhelyezés megváltoztatásának célja nem pusztán a tartósság, hanem a gyermekekre nézve drasztikus kiragadással jár a korábbi környezetéből.

A világban ma már a kapcsolatok nem lineárisak, és nem könnyen követhetők. Tudvalévő, hogy globális világban élünk, kihalófélben vannak a hierarchikus gondolati sémák, és arra épülő gyakorlati megoldások. Ma a cselekmények, így bűncselekmények is hálózatokon keresztül jönnek létre és erősen formálják a világot, rendkívüli dinamizmussal alakulnak, szűnnek meg.

A külföldre elvitellel történő megvalósítás mindezekből eredően azért is különösen jelentős veszélyeztető cselekmény a gyermekekre nézve, mert az elkövetési magatartások láncolatának felderítésére, nyomozására és egyéb eljárásokban történő hatékony információszerzésre a hatóságok (értve ez alatt a rendőrségeket, az ügyészségeket, bíróságokat és egyéb résztvevőket is) ennek komplexitása miatt nincsenek felkészülve.

Valójában a hatályos jogszabályok és jogi normák alapján egy gyermek eltűnése esetében a bejelentést követően a rendőrség közigazgatási eljárást indít. Amennyiben a jogosult nem tesz büntetőfeljelentést például a kiskorú elhelyezése megváltoztatása vétsége miatt, addig az apparátus tulajdonképpen meg sem mozdul.

Amennyiben a kiskorú elhelyezésének külföldre történő elvitellel megvalósítására fény derül, a feltételek megléte esetén a hatóságok nagy valószínűség szerint az alábbi utat követik: elrendelik a gyermek, az elkövető, valamint az ismert okmányok belföldi és nemzetközi körözését, az elkövető ellen elfogatóparancsot, európai és nemzetközi elfogatóparancsot bocsátanak ki. Ezt követően folytatódnak egyéb eljárási cselekmények a minisztériumok bevonásával, ilyen esetekben a külügyért felelős minisztérium és az igazságügyért felelős tárca minimálisan bevonásra kerül (megkeresések, kiadatok, stb...), illetve ezekkel párhuzamosan elkezdődik az egyéb adatok gyűjtése, lekérdezése.

A külföldre történő elvitellel megvalósult kiskorú elhelyezésének megváltoztatása során a nyomozás, felkutatás lehetőségeit bármilyen külügyi szál tovább bonyolíthatja, pl. ha olyan országban van a gyermek és az elkövető, amelynek nincs kiadatási kötelezettsége Magyarország felé, stb.

Megoldás álláspontom szerint a jogszabály módosítása lehetne, amennyiben a kiskorú külföldre történő vitelét, ott rejtve tartását, illetve titokban tartását a Btk. a kiskorú elhelyezésének megváltoztatása egy évnél súlyosabban büntetendő, minősített eseteként szabályozná.

Mindezt a fenti elemzésre, valamint arra alapozva javaslom, mert meggyőződésem, hogy a külföldre elvitellel megvalósuló kiskorú elhelyezésének megváltoztatása bűncselekmény elkövetése során szükségszerűen sor kerül minimálisan a gyermek érzelmi fejlődésének veszélyeztetésére. Egy ilyen eseménybe, egy ilyen bűncselekménybe becsöppent gyermeknek méltánytalan tortúrán kell átesnie.

A kisgyermeket kiragadják az otthonából, családi kapcsolataiból; húzzák-vonják, többnyire országokon át utazzatják. Amennyiben netalán sikerül feltalálni a gyermeket, akkor a nyomozók, a rendőrök, gyermekpszichológus és pszichiáter szakértők hallgatják meg.

Álláspontom szerint a gyermek - egyébként minden jogszabályban rögzített - érdekének legmesszebbmenőkig történő figyelembevétele valójában - bár nem tudatosan, de - könnyen elsikkad a büntetőeljárás során.

Tulajdonképpen a kiskorú elhelyezésének megváltoztatása bűncselekmény büntetőeljárása kezdetétől a befejezéséig kizárólag a tényállási elemek megvalósulását vizsgálják, azokat bizonyítják, a gyermek vallomásától és a szakértői vizsgálatoktól is bizonyítékot, és a bizonyítékok láncolatában egy szemet várnak.

Az egyes garanciális, gyermek érdekének védelmét szolgáló jogszabályok alapján valójában a gyermek eljárásban történő kíméletére kellene helyezni a hangsúlyt.

Mindezeket követően a legnagyobb probléma álláspontom szerint, hogy a gyermek, mint áldozat testi, érzelmi, erkölcsi fejlődésének csorbulását, annak veszélyeztetettségét, ha ténylegesen vizsgálják is a szakértők, valójában nem segíti senki az eljáró apparátuson keresztül sem az eljárás alatt, sem utána.

A gyermek segítséget e téren csak akkor remélhet, akkor tud megfelelő megküzdési stratégiát kidolgozni, ha olyan szerető-támogató családi és óvodai, iskolai, baráti környezet veszi körül, amely erre nyitottan figyel, és szakember segítségét is kikéri az egész élete során kénytelen módon magával hurcolt teher viselésében.

Mint azt fentebb is már rögzítettem, a valóságban a gyermekeket sokszor, még a lehető legjobb szándékunk mellett sem tudjuk mentesíteni a világban zajló eseményektől, nem tudjuk garantálni egyszer s mindenkorra a gyermeki mivoltuk méltóságának sértetlen megőrzését.

Sajnálatos módon a gyermekek részt vesznek, szemtanúi vagy más módon elszenvedői lesznek bántalmazásoknak, bűncselekményeknek, a szülei közötti konfliktusoknak, válásoknak, illetve ők maguk is bűncselekmények, szabálysértések elkövetőivé válhatnak.

A gyermekek tehát számos szerepben beakécsesülnek az igazságszolgáltatás keretei közé, és ezek között a merev, szigorú szabályok között még ma is, amikor annyi jogforrás garantálja sérthetlenségüket, valamennyire mégis elvesz gyermeki mivoltukból adódó védendő pozíciójuk.

A gyermek bármelyik fenti, igazságszolgáltatásban betöltött szerepéről is beszélünk, egyikben sem kezelik megfelelően a jelenleg hatályos jogforrási rendszer keretei között a gyermeket, mint speciális igényű, különösen védtelen, sérülékeny személyt⁶⁶.

Ezzel ellentétben a nemzetközi kötelezettségeinkből fakadó elvárások egy egészen más, valóban gyermekközpontú, azaz a gyermek érdekét, a gyermekségét legmesszebbmenőkig figyelembevevő igazságszolgáltatás képét rajzolják.

A gyermekek jogainak hatósági eljárásokban való védelmét rögzíti az ENSZ Gyermekjogi Egyezményének több cikke, így a 39. cikk és a 40. cikk, valamint az Európa Tanács 2010-ben elfogadott Gyermekbarát igazságszolgáltatásról szóló, fentebb már kiemelten idézett Iránymutatása is.

Ez utóbbi, melyet a gyermekközpontú igazságszolgáltatás modelljeként neveznek, kifejezetten részletesen és pontosan rögzíti az irányadó mércéket, szabályokat.

Mindezeknek a nemzetközi jogban rögzített, Magyarország által is felvállalt kötelezettségeknek való megfelelés nehezen kezelhető a jelenleg hatályos jogszabályi környezetben, a hatósági eljárásaink túlnyomó többsége nem feleltethető meg ezeknek az elvárásoknak.

Mindezt követően szóljon néhány sor az UNICEF honlapjának oldaláról, amely a szerző szerint nagyon találóan foglalja össze az igazságszolgáltatás útvesztőjébe keveredett gyermekek sorsának alakulását, és a magyar igazságszolgáltatással szemben támasztott gyermekjogi elvárásokat.

„A gyermekkor egyszeri és megismételhetetlen. Minden, ami a gyerekkorban történik, a gyermek egész életére hatással lesz. Ezért kell valamennyi döntésnél figyelembe venni annak esetleges hatását a gyermekekre, fiatalokra, fiatal felnőttekre és családjaikra. A gyermekek jóllétének minden körülmények között elsőbbséget kell élveznie. A fenntartható jövő alapja a gyerekek egészsége, védelme és oktatása.

Ha a gyerekek nem tudják kiteljesíteni a bennük lévő tehetséget és készségeket, annak nemcsak ők, hanem mindannyian érezni fogjuk a hatását. A gyermekek jólléte közvetlenül tükrözi egy társadalom

---

⁶⁶Dr. Lux Ágnes: Az ombudsman gyermekjogi projektmunkája (2008-2012) III. In.: Családi Jog 2013/4., 23-28.o.

jóllétét is. A gyermekekbe való befektetés alapvetően fontos a szegénység és a generációk közötti egyenlőtlenség felszámolásához, egy jól működő gazdasághoz, és egy egészséges társadalomhoz.”⁶⁷

---

⁶⁷ www.unicef.hu